

સતિ સત્યવન્તી.

ખોલે સો અખ દુય સનાતનં ધર્મ કી જય.

જય. જિહાવા પ્રગાળ ફલિ સિ ફલિ સુ

લેખક અને પ્રકાશક

ખાવા રામરૂપે,

મેનેજીંગ પ્રોપ્રીટર

પબ્લીક મેગાલંગર, હરિદ્વાર

હાલ મુકામ નાનક દરબાર ખોલી ગાર્ડન કરાચી.

ડાયમન્ડ પ્રેમમા ભાષાશંકર આળુદલ ત્રીવેદીએ આપ્યું
કમ્પોઝિટર સ્ટ્રીટ, બંદર રોડ, —કરાચી.

૧૨૨૦૩

દયાળુ આત્માઓ પ્રત્યે વિનંતી.

શું આપના હિલમાં દયા છે? ૧૨૦૩

શું આપના હિલમાં ધર્માલીમાન છે?

શું આપને પોતાના દેશખંડુઓ પ્રત્યે માન છે?

હા છે!—તો

મારી આ નમ્ર પ્રાર્થના આપના હૃદયમાં અંકીત
કરી તે મુજબ વર્તવા કોશીલ કરો.

મનુષ્ય માત્ર પ્રત્યે સમલાવ રાખો અને પગલિપકારીક કામોમા
તેમને સહાય કરો—૩૬ જાતની માગણી કોમને તમાગ સેવા અળથી
રોકા,—ધાર્મિક સરચાઓ માટે ધાર્મિક ટ્રસ્ટ મુદરર કરો નહીં તો
તે તેઓના હાથથી જતા નહોતો,—માતૃભાષાના પ્રચાર માટે શહેર
શહેરમા પાઠશાળાઓ ખોલો,—હંમેશા તમાગ ધન પ્રત્યે અધ્ધા
રાખો,—ખાળજી અધ કરો,—વાંચવાઓની આશીષ લીંઓ અને
તેઓના નિર્વાહ અર્થે સદાચાર આશ્રમ ખોલો,—માયા ગોપાલક
કહેવાઓ,—તમારા બદરને દયાળુતાના નિગદર્શનથી દયાળુ બનાવો,
નીર્ધનને તમાગ ધનથી, તમારો દીવસ કોઈ વખતે એવા આવશે
એવા વીચાર કરી નેમને મદદ કરો,—પરમાત્માનો હિલમા હર રાખી
પાપકર્મથી દુર રહો,—અને

પખલીક ગંગાલંગર ઋષીકેશ રોડ હરિદ્વાર

માં એક ધર્માદિ હોસ્પિટલ અને અન્નક્ષેત્ર ખોલવાના કામમાં તમાગ
તરફથી તમજ ખીજઓ તરફથી જલદી મદદ દેવગવો જેમાં ચારે
વર્ણના ગંગાચારાળુઓ અને સાધુઓ કોઈપણ પ્રકારના પ્રત્યવાય
સીવાય લાલ લાઇ શકે છે.

જેનું ખાતું પંચાલ નેશનલ બેન્કમાં ખુલ્લું છે

તેમાં દાન કરવાથી તમારું, તમારા ધંધાનું અને તમારા દેશનું બધું થશે.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૨૦૩ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ સત્તા સત્યયંત્રી

વિષય ૬ : ૨

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
કો. નં. ૬૦૬૨૧૨-સંગ્રહ

સતિ સત્યવન્તી.

સતીયા સત નવ છોડીએ, સત છોડે પત જાય;
સત્ય કી બાંધી લક્ષ્મી, બહુરી મીલેગી આય.

આ બંગાલી દેશમાતાઓ અને બહેનો આ ભારત ભુમિપ-
લિંદુ ધર્મનો મોટો પ્રતાપ છે; બીજા ધર્મો તે હિંદુ ધર્મમાંથી
નીકળેલી જુદી જુદી શાખાઓ છે. હિંદુ ધર્મમાં ગૃહસ્થાશ્રમ મુખ્ય
દરજાનો ભોગવે છે જે મનુષ્ય તન, મન અને ધન અર્પણ કરીને
ગૃહસ્થાશ્રમનું પાલન કરે છે તે પોતાની પુણ્ય મનોબા-
લાષાને તૃપ્ત કરી શ્રેષ્ઠ ગતિને પામે છે. આ ગૃહસ્થાશ્રમનું માન
વધારવા ખુદ સાક્ષાત નિરંજન ભગવાને જન્મ લીધો અને રૂપીઓ
મુનીઓ તેમજ ચારે વર્ણોએ તેમાં જન્મ ધારણ કરી છે. આ
ગૃહસ્થાશ્રમમાં તેજ સ્ત્રી-પુરૂષો ઉત્તમ કહેવાય છે કે, જેઓ સદા-
ચારમાં રહી ભગવત ભજન કરે છે; પણ તેવાં સુખી જોડાં આ
સંસારમાં ઘણાં થોડાં નજરે પડે છે. કેમકે ઘણી જગ્યાએ જ્યારે
પુરૂષ સદાચરણી અને લાયક હોય છે ત્યારે સ્ત્રી દુરાચરણી અને
નાલાયક નીકળે છે. આથી ઉલટું જ્યારે સ્ત્રી નાલાયક હોય છે
તો પુરૂષ લાયક હોય છે અને ક્યાંક તો બેઉ સરખા એક એકથી
થકી જાય તેવા દુરચરણા ધરાવે છે. જ્યાં આ પ્રમાણે હોય તો
પ્રજોત્પતિમાં ફરક પડે (ખરા વીર્યનું નહીં) છે કે ગૃહસ્થાશ્રમમાં
પણ અંતર પડી જાય છે. આજકાલ તો માણસોએ દગાબાજીથી

(૨)

દ્રવ્યોત્પત્તિ કરવી અને સન્તાનોત્પત્તિ કરવી એજ અદસ્થાશ્રમી ગણાય છે. હે પ્યારા ભાઈઓ અને બહેનો, તે ખરો અદસ્થાશ્રમ નથી ખરો ગૃહસ્થાશ્રમ તેજ છે કે જે અહસ્થી સતકર્મો કરી તે પરમ પિતા (પરમાત્મા) ને યાદ કરતા રહે, પોતાના દેશ બાંધવો, સાધુ બ્રાહ્મણ એને ગૌમાતાઓનું પાલન કરે છે તેજ આ લોક અને પરલોક સુધારે છે. બાકીના બીજા અદસ્થીઓ નામ માવના છે.

પુત્રને ગૃહસ્થાશ્રમી બનાવવો તે માતા પિતાને પરમ ધર્મ છે બાળકાલ નો માતા પિતા પોતાના પુત્રોના પરમ શત્રુ બની જાય છે; કે જેઓ તેને બાલ્યાવસ્થામાં ધર્મજ્ઞાન ન દેતાં ફક્ત ઉદર પુર્ણા કેમ કરવી તેનું જ જ્ઞાન દીએ છે; કે જેથી તે સન્તાનો આ મહાન આશ્રમનો મહિમા જાણ્યા સીવાય ગૃહસ્થાશ્રમ રૂપી અમૃત ફળથી હાથ ખાંચેરી આ અસાર સંસારમાંથી ચાલ્યા જાય છે. માટે હે માતાઓ, તમે મારા આ લેખ પર ધ્યાન દો. બુદ્ધો તમારા પુર્વજોમાં અહલ્યા, દ્રૌપદી, કુન્તી, તારા, મન્દોદરી, ત્રિદતમા ઇત્યાદી સ્ત્રીઓ મહાન બડાઈ પામી, સતિત્વના પ્રભાવે પોતાની અમર કિર્તિને સદા માટે સંસારમાં કાયમ કરતી રહી છે. જેની જય ધ્વનીનો ગુંગરવ હિંદુ ધર્મના દરેક ઘરમાં દ્રષ્ટીગોચર થાય છે. માટે હે પ્યારા ભાઈઓ અને બહેનો, હું તમોને નત્રતા પુર્વક એજ પ્રાર્થના કરું છું કે આ પંચત્વના પુત્રાંશ પર જે લોકો મોહી ધાર્મિક કાર્યોનો ત્યાગ કરી બહુએક જાતના વ્યસનોમાં ફસે છે તેઓ જે કૃપા કરી સનાતન ધર્મના અંકુશમાં ધર્મ કાર્યમાં પ્રવૃત થાય તો ઉપર કહેલા અદસ્થાશ્રમની જય મદા સર્વત્ર આ વિશ્વમાં થતાં મનુષ્ય માત્ર સુખી થશે અને અસાર સંસાર નંદન વનસમ સુખીયો થઈ શાન્તિનું સામ્રાજ્ય સ્થાપશે.

(૩)

સત્યં માતા પિતા જ્ઞાનં, ધર્મે જ્ઞાતા દયા સખા;
શાન્તિ પત્નિ ક્ષમા પૂત્ર, ષેડ તે મમ બાંધુવા.

સંસારમાં મનુષ્યનું એજ કુટુંબ છે કે જે મરવા બાદ પણ જીવતા સમજી લગવાનતે સાક્ષી રાખી તે મનુષ્યની ઉત્તરક્રિયા કરી તેની કરણી અનુસાર મોક્ષ અપાવે છે. આ પ્રમાણુને ન માનનારા સ્ત્રી પુરુષો સર્વદા જન્મ મરણના મહાન કષ્ટને ભોગવતા રહે છે.

કવિત.

છાડ દિયા નાતા જખ દાતાને યાદ કીયા,
એક પાર બોલા ના વો ભરા અહુંકારકા; ૧
માત સુત ભાઈ એાર ઘાડી આશનાઈ,
કષ્ટ પાર ના બસાઈ થા સખ કે હિતકારકા. ૨
પ્રેમ સંગ આવેં સખ હિલમીલ બતલાવેં,
અર્ચા ચલાવેં સખ તેરે વ્યવહારકા; ૩
હાથ લીયા ડાલા પહિન.ય દીયા ચોલા,
ફીર મુખસે ન બોલા જખ રૂઠા સંસારકા. ૪

સજ્જનો ! કહે છે કે એક દેશમાં સજ્જન અને અસજ્જન નામના બે ઘાડા મિત્રો રહેતા હતા. સજ્જનને પોતાના મિત્રની સ્વભાવીક રીતે તેની આશચર્યજનુ કે તેના ધર્મને જોવાનો કોઈ અવસર ન મળેલો હોવાથી મિત્ર અસજ્જનને ઘણો લાયક માણુસે સમજતો અને પોતાની સજ્જનતા દેખાડતો હતો. જેથી અસજ્જનના દીવસો ધણા આનંદમાં પસાર થતા હતા.

એક દીવસ સજ્જનને ખ્યાલ આવ્યો કે આપ દાદાનું પેદા કરેલું બેઠું બેઠું ખાધા કરીએ છીએ તો તે કોઈ દિવસ ખત્રાસ

(૪)

થઈ જશે માટે કાંઈ નવો ઉદ્યોગ કરવો જોઈએ, નહીં તો ભરેલો કુંવા કોઈ દીવસ આખર તો ખાલી થઈ જવાનોજ છે. ધરની સંભાળ રાખવા વાસ્તે ધર્મભાઈ (અસજન) તો હાજર છે એટલે ધરની શીકર નથી માટે, પન્દેશ કમાવા જવામાં કાંઈ હરકત નથી આવે. નિશ્ચય ફરી તેણે પોતાના ધર્મભાઈને કહ્યું કે મારો ધરાદો સોદાગરીએ જવાંતો છે. તમારી શું સલાહ છે.

અસજન—હીકે જે તમારી મરજી જવાની હોય તો ભણે ખુશીથી જાઓ. હું તેમાં મંમન છું.

સજન—જેમ તમે પોતાના ધરનું ધ્યાન રાખો છો તેમ જરા મારા ધરની પણ નજર રાખતા રહેજો.

અસજન—આંખ માથા ઉપર. હું તે કામ કરવા કેમ ના ફક્તી શકું ? મારા મોટા ભાગ્ય કે મને સેવા કરવાનો મોકો મળ્યો.

આટલું સાંભળતાં સજન માલ વદાણુમાં ભરી સોદાગરીએ રવાના થયો.

અહિં આ મિત્રના વીખુટા પરવાથી અસજન ઘણી બેચેનીમાં દીવસો કાપવા લાગ્યો અને પુરસદ મળતાં મિત્ર સજનના ધરનું કામકાજ મંભાળવા લાગ્યા.

એક દિવસ એવું બન્યું કે અસજન પોતાના મિત્રના ધર પાસે જઈ કંઈ કામ હોય તો કહેવા માટે બહારથી પુછ્યું પણ ઘરમાં જૈરાઓ નહાવા ધોવામાં પડેલા હતા જેથી કોષ્ટએ ઉપરથી જવાબ ન આપ્યો. જવાબ ન મળવાથી તે સીધો દાદર ચઢી ઘરમાં દાખલ થયો. તો તેના મિત્રની સ્ત્રી નહાતી હતી અને તેણીની સાસુ તેણીને નવરાત્રી રહી છે એવું દ્રખ્ય તેની દ્રષ્ટીએ ચર થયું. અસજનને પોતાની ભાભીની અવર્ણનીય સુંદરતા જોઈ જઈ ગયો. અને તેના રૂંવે રૂંવા કામના બેરથી હિંમત થઈ ગયા. તેનું દિલ બેઇમાન થઈ ગયું તે પાછળ કદમે થોડું હઠયો અને કંઈ

(૫)

બળ્લરથી મંગાવવું હોય તો કહો એમ પુંછ્યું. સજનની મા હુસ્સાર અને ચતુર સ્ત્રીએ તરત તેના મલીન મનને કળી જઈ જવાબ દીધો કે આજે તો કોઈ બીજા મંગાવવાની જરૂર નથી અને હવે પછી જ્યારે જરૂર પડશે ત્યારે તમને બોલાવશું આ સાંભળીને અસજન ચાલતો થયો પણ દિવસ કાઢવો મુશ્કેલ થઈ પડ્યો. અને રાત્રે નિંદ્રા પણ ન આવી અને સહવાર થતાંજ વળી પાછો તે સજનના ઘર આગળ જઈ ધુમે મારવા લાગ્યો. આ સાંભળી સજનની માએ બારીમાંથી હાથ જોડી જવાબ આપ્યો કે મેં તો તમને ગઈ કાલે ખુલ્લા શબ્દોમાં સમજાવી દીધું હતું તો પણ તમે આજે પાછા આવવા શા માટે તરફી લીધી ?

આ સાંભળી અસજન તન મનથી બળી ખાખ થઈ ગયો. અને પોતાના વીકારને શાન્ત કરવાના ઉદ્દેશથી પાકોશમાંની બીજી બદમાશ સ્ત્રીએ મારફત પોતાનું કામ કાઢવા પોતાના મીત્રની સ્ત્રી આગળ મોકલી; પણ તેઓ ધિક્કારને પાત્ર થવા સીવાય બીજું કંઈ મેળવી શકી નહીં. એટલે લાચાર નિરાશ થઈ પોતાની દુકાન પર ગયો. દુકાન પર જતાંજ તેણે એકે એવા આશયનો જુદો અને તરકટી લાખો કાગળ સજન પર લખ્યો કે જેથી તે બીચારો પોતાના ઘરની બરબાદીના ખર્ચ વાંચતાંજ પાણી પિવા પણ ન રોકાતાં જલ્લદી ચાલ્યો આવે અને પોતાની પતિને ઘરમાંથી કાઢી મુકે. અને તેણી નીરાધાર થતાં પોતાના વીકારને વશ થાય. સજનને જોઈ તે તરકટી પત્ર મળ્યો અને વાંચ્યો કે તેના અંતઃકરણમાં અપાર દુઃખ પેદા થયું. તેણે પોતાની સોનાદાગરી માલ જેમ તેમ પાણીને મુલે ઓછા વત્તા લાવમાં ફેંકવા માંડ્યો અને તેમ કરતાં પણ બાકી રહેલો માલ એક બે ત્રણ બોલાવી એટલે કે લીલામ કરી નાખ્યો અને પોતાના સોનાદાગરીના ધંધાને સમેટી ગુસ્સાની આગમાં બળતો અજબ કાપલો કેલેક દીવસે પોતાને ગામ આવી.

પહોંચ્યો. આંખ-ચહેરો લાલ કરી લગાનક સુરતમાં પોતાના ધર પગ મુક્યો અને પોતાની માતાના ચરણોમાં પડી રેવા લગ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે હે માતા સ્ત્રીપર હાથ ઉગામવો તે મરદનું લક્ષણ નથી નહીંતર હું આને (પોતાની સ્ત્રીને) મારી નાખત.

માતા—એટા વીના કસુરે તેણીને મારવાનું કહે છે તેણે તારું શું બગાડ્યું છે ? પરમાત્માનો ડર રાખ.

સજન—બસ તમે ચુપ કરો હું તમારું કંઈ સાંભળવા માંગતો નથી. તેણીને કહી દો કે જે સ્ત્રીજની તેને જરૂર હોય તે સ્ત્રીજ લઈ એકદમ ધરમાંથી રવાના થઈ જાય.

માતા—એટા વિના કસુરે ઐ અને વડુ પર હાથ ઉચકવો તે અપણો ધર્મ નથી.

સજન—મારા દીલમાં એમ થાય છે કે તને અને તેને કનક કરી નાખું પણ ખ્યાલ કરી જોઈ છું નો તારા પેટથી મેં જનમ લીધો છે અને તેને પરણીને ઘરમાં લાગ્યો છું કે જોણે મારું અને મારા વડીલોના મુખ પોતાના કલ્પકથી કાળાં કરી નાખ્યાં છે.

માતા—દીકરા, રામરામ કર નાહક શું કરવા આ સતિ જેવી સ્ત્રીપર આવું ખોટું તોહમત મુકે છે ?

સજન—જ્યારે તું તેણીના પક્ષમાં રહી મારું સાંભળવાજ નથી માગતી તો લે હું પોતેજ મારા હાથથી મારો નાશ કરવા તયાર છું. (એમ કહી સજને એકદમ તલવાર મ્યાનમાંથી કાઢી પોતાના મરદનપર મારવા ખેંચી) તેણી આ મામલો જોઈ મલ્લ-રાષ્ટ્ર ગઈ અને કહેવા લાગી કે “એટા, જો વડુ ધરમાંથી જાય છે” એમ કહી વડુ સામું જોયું.

વડુ—માતા કાંઈ ચિંતા ન કરો હું ધરમાંથી જઈ છું.

માતા—અરે વડુ ખબર નહીં કે તારા સૌભાગ્યનો ચંદ્ર એ-કલે પડી જઈ શા માટે તારા જેવી સ્ત્રીતાને વનમાં મોકલે છે ?

આ સાંભળતાંજ સત્યવન્તી (વદુ) એ ચોધાર આંધુએ રડતાં પોતાની ધર્મ માતા (સાસુ) અને પતિના ચરણોમાં માથું મુકી કહ્યું કે જો મારા જવાથી તમે સુખી થતા હો તો હું ખુશીથી જાઉં છું એમ કહી તેણી જવા લાગી.

માતા—એટી બગવાન તારી રક્ષા કરે.

સત્યવન્તી ઘરથી નીચે ઉતરી વીચાર કરવા લાગી કે હવે મારે ક્યાં જવું. આવા સમયમાં માતા પિતાને ત્યાં જવું એ પણ ઠીક નથી તેમ કોઈ સખી સાહેલી પાસે પણ જવામાં માત્ર નથી કારણ કે મંસારમાં સુખ સીવાય દુખનો આથી કોઈ હોતું નથી. સૌથી સરસ ઉપાય તો એજ છે કે કોઈ ભયાનક જંગલમાં જઈ એકાંતમાં જીવન વીતાડું આંત્ર નીશ્ચય કરી તેણી શહેરમાંથી બહાર જવા લાગી. અચાનક તેણી શહેરના તેજ દરવાજા આગળ આવી પહોંચી કે જ્યાં અસજનની દુકાન હતી. અસજન સત્યવન્તીને એકલી નિરાશ વદને ચાલી જતી જોઈ તે બદમાશ પોતાની પાઘરેલી જાળમાં આ નિર્દોષ માણસીને સપડાવેલી સમજી દરેક હંકીકત પામી ગયો અને હવે શીકારને હાથમાં લેવાનો આ ઠીક લાગે છે એમ ધારી તેણે સત્યવન્તીને ખુબ મારી ઉભી રાખી અને નજીક જઈ કહેવા લાગ્યો કે—

“ભાણી સાહેબ! ભાઈ ભાઈ તો પોતામાં દરેક ચીજના સરખા હકદાર છે તો તમે મને સજનની જગ્યાએ સ્થાપો અને મારા ઘરમાં પધારી રતીરંગમાં રસાયણ થાઓ. નાહક આમ જંગલમાં જવાના ભયંકર સાહસને પોતાપર ન ખેંચો.

સત્યવન્તી—અરે અંડાળ કોઢીઆ! પોતાના આ હાડકાં ટકાવવા માટે મને મરિા ધર્મ વેચવા ન સમજવ! તેં તારા નીમકહરામી પણાથી લોકપરલોક ખરાબ ખસ્ત કરી પોતાના ધર્મ બાંધને દગો દીધો તો તું મારાથી વફાદાર રહીશ તેની ખાત્રી શું?

સત્યવન્તીના આમ કહેવા સાથેજ અસંજનના શરીર પર કોઈ પ્રત્યક્ષ દેખાવા લાગ્યો અગાઉ તે કોઈયો નહોતો.

સત્યવન્તીને રસ્તાની ખબર નહોતી અને તેણી શોકસાગરમાં લીન થઈ શરીરનું ભાન ભુલી કોઈરો ખાતી અળણ્યે રસ્તે ચાલી જતી હતી. ચાલતાં ચાલતાં રસ્તામાં તેને ચોરો મળ્યા. ચોરોએ સત્યવન્તીને જોઈ પોતામાં મસક્ત કરવા લાગ્યા કે ભાઈઓ પર-માત્માએ કંઈક કરી કેવો મળતો શીકાર મોકલ્યો છે શું તેની લાવ-ણ્યતા જુવાનીના જોશમાં ગુલાબના પુલ જેમ ખીલી રહી છે તેના નાજુક બદન પર ધરેણાં પણ પુબ્કળ છે વળી આગળ પાછળ નજર કરતાં કોઈ તેની સાથે હોય એમ પણ દેખાતું નથી. જરૂર ને રસ્તો ભુલી હોય આ શીકારને લુંટવોજ જોઈએ. આ પ્રમાણે સંકલ્પ કરી બધા ચોરો વીખરાઈ મથા ફક્ત એક ચોર સત્યવન્તી પાસે જઈ ખબર અંતર પુછવા લાગ્યો સત્યવન્તી તે ચોરને જોઈ ડરવા લાગી અને કંઈ પણ જવાબ દીધા તેમજ તેના તરફ જવા સીવાય પોતાનો રસ્તો કાપવા લાગી. જ્યારે પોતાને કોઈું ન મળ્યું ત્યારે તેણે પોતાના મીત્રોને ધસારો કરી બેઠાવ્યા અને કહ્યું કે આતો દરેક રીતે ચાલાક લાગે છે. તે સાંભળી બીજાએ ઉતર આપ્યો કે તું પોતેજ બેવકુફ જણાય છે એમ કહી પેલા બીજાએ સત્યવન્તીની પુઠ પકડી સત્યવન્તી તેને પોતાની પાછળ આવતો જોઈ ઝડપથી રસ્તો કાપવા લાગી એટલે તે લુંટારાએ પોતાના સાથીઓને મદદે બેઠાવ્યા. બધા ચોરો એકી સાથે દોડી સત્યવન્તીને પકડી પાડી તેનો રસ્તો ઘેરી ઉભા. સત્યવન્તીએ દીક્રમાં ખ્યાલ કરી લીધો કે જેમ નીશાનબાજ નીશાન તાકતી વખતે, ચીત્રો શીકાર વખતે, લુ-લ્લાઓ ભોળા મનુષ્યને ભોળવતી વખતે ઝુકી ઝુકી નમે છે અને તેમ કરી પોતાના શીકારને વીધે છે. પોતાને આ બધાથી બચાવવા પરમેશ્વરની પ્રાર્થના કરવા લાગી.

(૯)

ચોર—અરે બહેન તને એકલી ધભરાએલી હાલતમાં જોનાં અમને દયા આપે છે માટે તું અમને તારી કથા કહે અને અમારાથી દરેક પ્રધાનની મદદ લે.

સત્યવન્તી—ભલા ભાઈઓ! મોટેથી બહેન કહી દેવી સહેલી છે પરંતુ ધર્મ ભાઈની ફરજ બંજવવી મહા કઠીન છે.

ચોર—હા તમારું કહેવું ખરું છે અને એ પણ યાદ રાખો કે દુનીયામાં ધર્મને જાણનારા પણ જીવતા છે.

સત્યવન્તી—ભાઈ તમે શું કામ કરો છો ?

ચોર—અમે ચોર છીએ અને લુટફાટનો ધંધો કરીએ છીએ.

સત્યવન્તી—હીક ત્યારે મારો તમને આશીરવાદ છે મને તમારી મદદની આવશ્યકતા નથી એમ કહી ચાલવા લાગી.

ચોર—અરે બહેન ! શું ચોરનું નામ સાંભળી ડરી ગઈ ?

સત્યવન્તી—જ્યારે તમારો એજ ધંધો છે તો પછી તમારા કહેવા ઉપર વિશ્વાસ કેમ આવે ?

ચોર—બહેન, સાધુઓથી ચોર લોક વધારે ધર્મચુસ્ત હોય છે અને ચોરને પણ ગુરુ ગુન્સાઈ હોય છે. માટે વિશ્વાસ રાખ.

સત્યવન્તી—વાર ! તમારામાં એવો કેાણ કે કે જે ધર્મનું પાલન અને બહેનની ફરજ બજાવી શકે ?

એટલું સાંભળીને દયારામ નામનો ચોર ઝટ આગળ આવ્યો અને નમન કરી બોલ્યો કે હું હાજર છું.

સત્યવન્તીએ પોતાના ઉપર ગુજરેલી બધી મુશીબતોનો હેવાલ તે ચોરને કહ્યો. આ હેવાલ સાંભળીને દયારામને ધણીજ દયા આવી અને સત્યવન્તીને ધર્મની બહેન કરી પોતાને ધેર લઈ ગયો અને પોતાની સ્ત્રીને કહેવા લાગ્યો કે મારી સાથે જે આ બાઈ

ને અહીં લાગ્યો છું તે મારી ધર્મની બહેન છે, તું તેની સારી રીતે સેવા કરજે. દયારામ (ચોર)ની સ્ત્રીએ મનમાં વિચાર્યું કે આવી રીતે ધર્મને બદલે બહેન બનાવી શીકાર કરવો એ અમારો ધંધો છે. આને (સતવન્તીને) મારી ગુલામીને વાસ્તે લાગ્યા છે. અને તેના બધા ધરેણાં કાલે હું પહેરીશ, એવા એવા વિચાર મનમાં ધરીને તે ધણીજ ખુશી થઈ. તુરંતજ ને ઉડી અને સતવન્તીના વાસ્તે ભાત ભાતના ભોજન તથા ચાર કીધાં અને તે ભોજન ખવરાવ્યા પીવરાવી દરેકરીને તે દીવસે સતવન્તીની સેવા ધરેણાની ક્ષાલચથી કરી. જ્યારે સાંજ પડી ત્યારે ચોરની સ્ત્રીએ અંદર એક સાઈ અને સ્વચ્છ ખીજાનું કપડું અને સતવન્તીને કહ્યું, બહેન! અંદર પધારો અને આરામ કરો.

સતવન્તી—બહેન, આગની રાત તો હું બહારજ સુઈશ, કાલથી જોયું જાશે.

દયારામ (ચોર)ની સ્ત્રી—નહિ નહિ, બહેન અંદર ધણું મરસ ખીજાનું પાચરી દીધું છે માટે અંદર જાઓ.

દયારામ—બહેન તમારી ખુશી, જોઈએ તો અંદર સુવો, અગર બહાર સુવો જેવી તમારી મરજી.

સતવન્તી પરમાત્માને યાદ કરતી અને પોતાના દુઃખથી વિલાપ કરતી બહારજ સુતી પણ દુઃખના વિલાપમાં જરા પણ ઊંઘ ન આવી.

અહીં ચોરની સ્ત્રીને પણ સતવન્તીના ધરેણાં ઉતારવાની ફીકરમાં આખી રાત ઊંઘ ન આવી. રાત્રે ચોરને જાગવામાં વાર લાગી, ત્યારે તે સ્ત્રીએ પોતાના પતિ દયારામને ઉઠાડ્યો અને કહ્યું કે હવે તમારા શિકારનો વખત થયો છે, જલ્દી ઉઠો અને સતવન્તીને મારી, તેનું બધું ધરેણું ઉતારી મારી પાસે લાવો.

દયારામ—અરે એવકુહ! એ તો મારી ધર્મની બહેન છે, જેને હું ધર્મની સેવા કરવા ખાતર લાગ્યો છું અને તું તેના ધરેણાં

ઉતારવાનું કહે છે! અફસોસ! જેને ધર્મની બહેન બનાવવી તેના ઉપર હાથ નાખવો એ કામ મારાથી શ્રીકૃષ્ણ નહોતો બને. (કમકે હું તો તેને મારી ધર્મની બહેન કરી ચુક્યો છું).

સ્ત્રી—જે ધર્મનું નામ ન લીઓ તો તમારામાં કેાણુ દ્રમ્ભાય ?

દયારામ—નહિ નહિ હું મુરતી આજ્ઞા વીના પગલું નહિ ભડું.

સ્ત્રી—બસ બસ હવે વધારે જ્ઞાન નહિ મંભળાવો, ઉઠો અને જલ્દી મારીને તેના દાગીના ઉતારી લાવો. વખત ન મુમાવો.

દયારામ—હવે ગમે તે થાય પણ તેનાપર હું ભુરી દાનત કદી પંજુ નહિ કરું. ભલે પછી મારું ગમે તે થાય.

સ્ત્રી—તમારાથી થાય અગર ન થાય, પણ તમે જે દાગીના ઉતારી નહિ લાવો તો હું હમણું મરીશ.

(એટલું કહીને ઋત અંદર ગઇ અને એક મોડી છરી લાવી) ત્યારે ચાર પોતાની સ્ત્રીની જીવહત્યાના ભયથી લાચાર બની તેના હુકમ માનવાને તઇયાર થયો. જેવો તે સ્ત્રીના લાથમાંની છરી લઇ સતવન્તીને મારવા તથા તેના ઘરેણા ઉતારવાને ચાસ્તે ધરથી બહાર પડે ભયો તેવો એકદમ આંધળો બની ગયો.

સતવન્તી બહાર પડી પડી આ બને ધણી ધાણીઆણીની તકરાર સાંભળી રહી હતી. ચાર આંધળો થઇ જવાથી પોતાની એપરતને અવાજ દેવા લાગ્યો અને અહીં તહી ગોથાં ખાવા લાગ્યો જેવી તે નજીક ગઇ કે તે તેને કહેવા લાગ્યો કે અરે બેવકુફ તારી શીખામણથી હું આંધળો થયો.

સ્ત્રી—તમારી બંને આંખો તો સારી જોવામાં આવે છે. તમને ધરની એપરતને દગો દેતા શરમ નથી આવતી ?

દયારામ—નહિ નહિ, હું સાચું કહું છું, ધર્મની બહેનપર હાથ નાખવાનું ફળ મને તો મળી ગયું અને હવે તને પણ મળશે.

આ—તમે કેમ મારા પ્રાણના ભુખ્યા બનોછો ?

દયારામ—નહિ નહિ, મને તો ખીણકુલ દેખાતું નથી.

સ્ત્રી—ચાલો હું તમારી સાથે આવું છું.

જ્યારે બંનેએ સતવન્તીના ઘરેણા ઉતારવાના ઇરાદાથી બહાર પગ ભર્યા તો એકદમ બંને પોતપોતાના પાપથી આંધળા બની ગયા અને અહીં તહીં ગોથાં ખાતાં ઠોકર ખાવા લાગ્યા.

સતવન્તી આ બનાવ જોઇ કૃપાસિન્ધુ, દીનદયાળી, અંકુશસ્વરના એક જીભથી કોડવાર ઉપકાર માનતી તથા પ્રભુનું ભજન કરતી હોય અને ચોર તથા ચોરની ઝોરત પ્રત્યે કરેલા લાગી, ભાઇ તમે તો પોતાનો ધર્મ ખુબ નીભાવ્યો. શુ ધર્મની બહેનના હક આવી રીતે નીભાવો છો ? સ્ત્રીની શીખવણીથી તું આજ મારા પ્રાણનો ગ્રાહક બની ગયો સાચું છે કે જો હાથેર આજ મારી સહાય ન કરે તથા તમે બંને આંધળા ન થયા હોત તો આજ જરૂર મારો જીવ બચત. કોઇએ કહ્યું છે કે:—
“વિનો વિચારે જે કરે, તે પાછળથી પસ્તાય; સત્ય વચન ત્યાગી દે, તે નર્કમાં ગોથાં ખાય.” માટે વિના વિચારે કામ કરવાથી પાછળ પસ્તાવું પડે છે, જે સત્ય વચનનો ત્યાગ કરી દે છે તે અને નર્કમાં ગોથાં ખાય છે. આટલું કહી ચોરોને રામ રામ કરી ચાલતી થઇ. દયારામને સતવન્તીની વાતો સાંભળી ઘણીજ શરમ લાગી અને દીવગીર થઇ કહેવા લાગ્યો, કે કમળત સ્ત્રીની છુરી શીખામણે મારો આ લોક તથા પરલોક બગાડ્યો.

ખીજ બાળુ સતવન્તી ચાલતી ચાલતી થોડા દીવસ બાદ શીવરાત્રીને દીવસે એક શહેરમાં પહોંચ્યા. શહેરવાસીઓને શીવ પુજનમાં મગ્ન જોઇ, સતવન્તી પોતાના ધરનું શીવપુજન માંડ કરી, એક સીવ મંદીરની સામે જઇ પેઢિપોક રડવા લાગી. સતવન્તીને રોતી જોઈ રસ્તે જનારા હજારો મનના મેલા આઈ-

મીઝોઝે પુછી પુછી પોતાનો રસ્તો હીધો. જ્યારે સાંઝ પડી ત્યારે એક સંતાનહીણુ ખાનદાન, બુઢો શાહુકાર સતવન્તીને રોતી જોઈને કહેવા લાગ્યો, ઝે ધર્મપુત્રી ! તું કાણ છે ? અને કયાંથી આવી છે ? કે આજ આનંદજીવના દીવસે તું મદીરની સામે ઉભી ઉભી રોયા કરે છે અને કયા દુઃખથી વિના ચોમાસે વર્ષાદ વરસાવી રહી છે ?

સતવન્તી—બાપા ! તમે મારી દાસત પુછી શું કરશો.

શાહુકાર—નહિ, તું તારાં દુઃખની વાત કહે, હું મારી શક્તિ અનુસાર સહાયતા અવસ્ય કરીશ.

સતવન્તી—જાઓ જાઓ બાપા, હું ઘણા ધર્મને નીલાવવા-વાળાને તથા મદદ કરવાવાળાઓને જોઈ ચુકી છું.

શાહુકાર—અરે ધર્મ પુત્રી મને તારી દશા જોઈ ધ્રાણીજ દયા આવે છે. તો કહેવામાં વીલંબ કેમ કરે છે.

સતવન્તીએ આટલું સાંભળી પોતાનો કુલ હેવાલ કહી મંજ-ળાગ્યો. શાહુકાર સતવન્તીના દુઃખનો હેવાલ સાંભળી ધણોજ દીલગીર થયો અને તેણીને પોતાની ધર્મ પુત્રી બનાવી ઘેર તેડી ગયો. અને ગતમાં વિચાર્યું કે કદાચ આના પગલાંથી મારા ઘરમાં સંતાન પ્રાપ્ત થાય. ઘરમાં લઈ જઈ પોતાની સ્ત્રી સહીત સતવન્તીનું ખુબ માન જાળવવા લાગ્યો અને આ અનાથ સતવન્તીના દીવસો આનંદથી વીતવા લાગ્યા. આ બુઢા શાહુકારે એક નોકરને બચ્ચપણથી પોતાના ઘરમાં પાળી પોષી મોટો કર્યો હતો અને તે નોકરને પક્કી ખાત્રી હતી કે શાહુકારના મરણ પછી આ ઘરનો માલિક હુંજ બનીશ. પણ શાહુકાર સતવન્તીને વધારે માન આપતો હતો તે જોઈ નોકર બળવા લાગ્યો અને સતવન્તી ઉપર બદનીયત બની ગયો. અને આકે પહોર અદેખાઈની નજરે જોવા લાગ્યો. અને તેની આબરૂ પર હાથ નાખવાનો લાગ જોવા લાગ્યો. જ્યારે જ્યારે તેને લાગ મળતો ત્યારે ત્યારે સતવન્તી

સત્યના પ્રતાપથી ધર્મ અને આત્મરતે બચાતી. અને તેજ સત્યના પ્રતાપે શેકના ઘરમાં તેની સ્ત્રીને આધાન રહ્યું. અને નવ માસ પુરા થતા પુત્રનો જન્મ થયો. હવે સતવન્તીનું માન પહેલેથી દશ ગણું વધ્યું. અને શાહુકારે ગરીબોને ઘણુંજ દ્રવ્ય દાન કર્યું. આ જોઇ પેલો નીમકહરામ નોકર સતવન્તીપર વધારે બળવા લાગ્યો અને ભુરા દીલથી ભુરી તજવીજ શોચવા લાગ્યા.

આ કમબખ્તને એક દીવસ એવા કાગ મળ્યો કે, સતવન્તી પોતાની ધર્મ માતાને નવરાવતી હતી અને બાળક પારણામાં સુતા હતો તે વખતે આ નીમકહરામે, બાળકના પ્રાણુ લેવાનો મારો કાગ જોઇ, સતવન્તી અને બાળકની માતાથી ઝાંઝા ધીમે પગલે પારણાની પાસે જઇ કડોર હૃદયથી તેણે બાળકનું ગળુ એવું દબાવ્યું કે બાળકના પ્રાણુ તેજ વખતે જતા રહ્યા અને પોતે જીવોમાનો નીચે ઉતરી ગયો. જ્યારે આ એક નાહી રહી અને પારણાની પાસે જઇ બાળકને ધવરાવવા માટે ઉડાડવા લાગી તો બાળકનો શ્વાસ બધ જાયો અને બાળક મરી ગયેલ જાયું. બાળકની માતા દીકરાને આમ મરેલો જોઇને બેશુદ્ધ થઇ પરી ગઇ. અને હાહાકાર કરવા લાગી. જ્યારે સતવન્તીએ આ બનાવ જોયો ત્યારે તે ઘણાજ અકસોસ કરવા લાગી. મહાન પાપી નોકર પોતાનું પાપ છુપાવવા માટે સૌથી વધારે પ્રેમ અને સહાઇ બતાવી પોતાને પથર મારવા તથા મરવા લાગ્યો અને જોરથી કહેવા લાગ્યો કે મારા તંદુરસ્ત ભાઇને આ ઝકણે (સતવન્તીએ) ખાધો છે. જ્યારે સતવન્તીએ આ ચંડાળના મોંથી આવી આવી વાતો સાંભળી ત્યારે તે ઘણીજ અકસોસ કરવા લાગી અને પ્રભુની પ્રાર્થના કરતાં કહેવા લાગી કે હે પ્રભુ ! ખબર નથી પડતી કે મારા ભાગ્યનો શું ઉલટો નકશો ચીત્રાણો છે કે ન મને ઘરમાં સુખ મળ્યું કે ન બહાર આરામ મળ્યો ? જ્યાં આરામ મળે છે ત્યાં એકને એક

(૧૫)

ઉપાધી જરૂર ઉભી થાય છે. મારા ધર્મ ભાષને કેણુ જાણે કેણે માર્યો અને મારી ઉપર ખોટું કલંક લાગ્યું. હે પ્રાણુનાથ, હે કર્ણામય, હે મુક્તિદાતા, હે દીન દયાળ, હે પરબ્રહ્મ અવિનાશી, હે શ્યામ સુંદર, હે કૃષ્ણ મુરાર, હે દીનાનાથ, હે સર્વશક્તિમાન ઇશ્વર, હે મંકટહતા હવે આ દુઃખસાગરથી આપ મારી મુશીબતો દુર કરો. હે ઇશ્વર આ ભયાનક ઘટીથી મને બચાવો. અહીં સતવન્તી પરમેશ્વરની પ્રાર્થના કરી રહી છું, બીજી તરફ પેણો નીમકહરામ નોકર વારંવાર એજ શોર મચાવી રહ્યો હતો કે આ ડાકણને મારા સામેથી દુર કરો (ધરમાથી કાઢો) નહીં તો હું મારા ભાઈ (બાળક)ને ધરની બહાર લઈ જતા પહેલાં મારો જીવ આપીશ. બાળકનો પિતા (શાહુકાર) અને બીજા લોકો આ બનાવ જોઈ પશ્ચાતાપ કરવા લાગ્યા અને બીજા તમામ માણસો શાહુકારને કહેવા લાગ્યા. જે મરવાવાળો હતો તે તો મરી ગયો, હવે બીજાને (નોકર) પથરથી કેમ મરવા દો છો, એને તો બચાવો. એટલું સાંભળી શાહુકારે નોકરને ધીરજ આપી અને સતવન્તીને કાઢી મુકવાતું કહી નોકરને પથર મારી મરતાં બચાવ્યો. અને સતવન્તીને કહ્યું કે :—

શાહુકાર—ઓ ખેડી તુંને જે ચીજની જરૂરત હોય ને ચીજ લઈ જ્યાં તારી મરજી હોય ત્યાં ચાલી જા. હું લાચાર છું.

સતવન્તી—ઓ પિતાજી સત્ય વચન, હું જાઉં છું.

શાહુકાર—ખેડી હું શું કરું તારી પાછળ નાહક એક ખુન થાય છે અને આજ કાલ મારા તથા તારા નશીબના પાસા ઉઝટા પડ્યા છે. (સતવન્તી તે ચંડાળને કહે છે)

સતવન્તી—અરે દુષ્ટ મેં તારું જે કાંઈ બગાડ્યું ને બગાડ્યું. પણ આ નિર્દોષ બાળકે તારું શું બગાડ્યું હતું કે તે તને તેની પ્રાણ

હત્યા કરી નાંખી. (સતવન્તીના આમ કહેવાથી નોકરના શરીરમાં કોઢ એકદમ ફેલાઇ ગયો.)

સતવન્તી આટલું કહી શાહુકારના ઘરથી ચાલી ગઇ. ચાલતાં ચાલતાં મનમાં વીચાર્યું કે બધા બેઇમાન થાય છે તેનું કારણ શું છે. મનમાં ખ્યાલ કરી જોયો તો એમ સમજવામાં આવ્યું કે દાગીનાના ચળકાટથી તેમજ જીવાનીના કારણથી હશે એમ ધારી સતવન્તી પોતાનું કુલ ઘરેણું ઉતારી અને સુંદર કપડાંને ખાખી કરી, શરીરપર વીંધતી રહેણી, અને જંગલનો રસ્તો કાપવા લાગી. ચાલતાં ચાલતાં રસ્તામાં એક કુવો નજરે પડ્યો, બીચારી તડકાથી તરસી થઇ તે કુવાપર પાણી પીવા ગઇ અને કુવાનું પાણી પીઈ એક જાડને છાંયે બેસી આરામ લેવા લાગી અને પરમેશ્વરના ગુણ ગાવા લાગી, એટલામાં તે કુવાનો માલીક જાગ આવ્યો અને સતવન્તીને સાધુ સમજી મનમાં કહેવા લાગ્યો, આ કમનશીબ રસ્તેથી આજ સુધી કોઇ સાધુ મહાત્મા નથી પધાર્યા, આજે મારા સદ્ભાગ્ય કે મને એક મહાત્માના દર્શન થયા, એટલું કહેતાં તે જાગ સતવન્તીને પગે પડ્યો અને કહેવા લાગ્યો :-

જાગ—મહાત્માજી નમસ્કાર, આજ આપ ક્યાંથી પધારોછો. મને લાગે છે કે આપ આ પાપી ધરતીને પવિત્ર કરવા આવ્યાછો.

સતવન્તી—નહિ નહિ, હું મહાત્મા નથી અને આ પાપી ધરતીને પવિત્ર કરવાવાળા એ પિતા પરમેશ્વર છે. મારામાં એવી તાકાત નથી કે પવિત્ર કરું.

જાગ—નહિ નહિ, આપમાં બધું બળ છે અને તે વાસ્તે આજ આપે મને દર્શન દીધાં છે. આપને વાસ્તે અહીં એક ઝુંપડી બનાવી આપુંછું, આપ તેમાં આનંદથી નિવાસ કરો અને હું આપની દરેકરીતે સેવા કરવા ચાહુંછું.

સતવન્તી—સાહે તમારી મરજી, હું અહીં ધુણી બનાવીશ.

સતવન્તીએ મનમાં વિચાર્યું કે સ્ત્રીની જાત છું, આપદાની ધડી છે, એટલા માટે નકામું રખડવું ફીક નહીં, તેના કરતાં બહેતર છે કે અહીંજ મુકામ કરવો કેમકે આ ગરીબ જાત છે. કલંક મોટા લોકોના મોટા ધરથી લાગે છે અને ખાસ કરી જમાનાના મોટા કહેવાતા કળીકાળમાં ગરીબોનું લોહી ચુસી મોટા બને છે. આવા આવા ખ્યાલ જ્યારે સતવન્તીને આવ્યા ત્યારે જાટને ઝુંપડી બનાવવા કહ્યું. જાટે તુરંતજ ઝુંપડી બનાવી અને સતવન્તીએ પોતાની ધુણી બનાવી. સતવન્તી એક ચિત્તથી પરમેશ્વરનું ધ્યાન કરવા તથા તેના ભજન ગાવા લાગી. એમ કરતાં સતવન્તી એક દીવસ જ્યારે તે પરમેશ્વરનું ભજન કરતી હતી તે દરમ્યાન એક કોઢીયો કે જે નજદીકના એક ગામમાં રહેતો હતો તે ત્યાંથી નીકળ્યો અને સતવન્તીને મહાત્મા સેમજી ધુણી પાસે આવી ગળ-ગળીત સ્વરે કહેવા લાગ્યો, હે નાથ ! હું આપની શરણમાં આવ્યો છું, હે પ્રભુ મારી રક્ષા કરો, પરઉપકાર કરવો એ આપનો પરમ ધર્મ છે. સતવન્તી તેના આ હાલ જોઈને તથા તેનું કહેવું સાંભળી ચક્રિત થતાં તે કોઢીયાને કહેવા લાગી :-

સતવન્તી—અરે રોગી તને શું થયું છે કે આમ વીલાપ કરેછે.

કોઢીયો—મહાત્માજી મારી આ દશાપર આપ કૃપા કરો, કેમકે મારાથી આ જીંદગીમાં મોટું પાપ થયું છે.

સતવન્તી—તારા જન્મમાં તેં કયું મોટું પાપ કર્યું છે ?

કોઢી—હે નાથ હું મોટા ધરનો છોકરો છું અને જુવાનીના મદમાં સાધુ બ્રાહ્મણને મસ્કરીમાં ઉડાવ્યા કરતો હતો તથા જે અધીકારીઓને મારા બાપદાદા કંઈ આપતા હતા, તે મેં ઉલટું તેને મના કરી બીનઅધીકારીઓને આપતાં છુરાઈનું દીલું લીધા કરતો હતો. સનાતન ધર્મ, સાધુ બ્રાહ્મણોથી પ્રેમભાવ તથા શ્રદ્ધાને ઉઠાવી અને મત મતાનવાળામાં જઈ બેસતો હતો. અને હરેક

માધુ આલિણીને જુઠા સમજ પોતાની હુજતપર દરેકથી શ્રાપ વેરી લેતો હતો, તથા જીવાનીના દીવસો દલાલ તથા કલાલોને ત્યાં વીતાડ્યા કરતો હતો. હે નાથ! આ કોઠ કે જે મારા શરીરપર ફેલાઈ રહ્યો છે તે આ કમોના પાપથી થયો છે. હે સ્વામી! હવે આપ મારા ઉપર કૃપા કરો, હે પ્રભુ આપજ મારી હુજતી હોડીને (કોઠને) પાર ઉતારો (મટાડો). આ કોઠીઆના આવા વચન સાંભળી સતવન્તીને ઘણીજ દયા આવી. સતવન્તીના હૃદયમાં દયા ધર્મના ઉછાળા આવવા લાગ્યા, ત્યારે સતવન્તીએ પરમેશ્વરની પ્રાર્થના કરી તથા કોઠીઆ પ્રત્યે કહ્યું કે વિશ્વાસ રાખ તથા તારા કરેલાં પાપોનો પશ્ચાત્તાપ કર. આંટલું કહી સતવન્તીએ પ્રભુનું સ્મરણ કરી હરિઃ ઓમ્ નામના ત્રણ છાંટા નાખ્યા, જે છાટાના પરવાથી કોઠીનું શરીર પુનમના ચંદ્રની માફક ચમકવા લાગ્યું, પછી તે એ કોઠી એકદમ સાળે થઈ કુદવા લાગ્યા તથા સતવન્તીને નમસ્કાર કરી ચર્ચુસ્પર્શ કરી પરમેશ્વરને યાદ કરતો ગામમાં ગયો અને જોરથી જીમ મારી મારી કહેવા લાગ્યો કે, ઓ લુલા, અંધા, લંગડા, કોઠીઆ, નિર્ધનો, વાંઝીઆઓ અને દરેક પોતપોતાની મનોકામના પુર્ણ કરાવનારાઓ, જાઓ જુઓ ગામની બહાર જાટના કુવા પાસે પરમેશ્વર આવ્યા છે. જ્યારે ગામવાળાઓએ આ સાંભળ્યું તથા તેનું શરીર કોઠથી સાફ થયેલ જોયું ત્યારે સૌ તાજુમ થયા અને દરેક જણ પુછવા લાગ્યા, આ પરમેશ્વર ક્યાં છે? તેણે જવાબ આપ્યો, ચાલો હું બતાવું છું અને દરેકને સતવન્તીની કુંપડી બતાવી દીધી.

સતવન્તીની આ પ્રસંશા સાંભળી દરેકાકા પોતપોતાની મનોકામના પુરી કરાવવા માટે સતવન્તીના પાસે જવા લાગ્યા. સતવન્તીના આ કર્તવ્યની ધ્વની દુર દુરના શહેરો સુધી પહોંચી ગઈ અને જે આવતા હતા તે દરેક હૃદય હૃદયથી મોં માગી મુઠાદો

પોતાનું સત્ય કથન કહી હાંમલ કરતા હતા. એટલામાં પેલા એ આંધળાં, (ચોર તથા તેની સ્ત્રી) નથા પેલા શાહુકારના નીમકુંદરામ નોકર, નથા સતવન્તીના પતિ પોતાના મિત્ર અમ્મજનની સાથે પોતપોતાની મનોકામના પુરી કરાવવા આ મદાત્મા (સતવન્તી)ના પાસે આવ્યા. જ્યારે સતવન્તીએ પોતાના પતિને આવતા જોયા ત્યારે તે ઉડી મોટા માનથી પતિના પગે લાગી, પણ સજન તેને ન ઓળખ્યો અને સાધુ સમજી મનમાં અફસોસ કરવા લાગ્યો કે આ તો ગજબ પાપ લાગ્યું, કે સાધુ મદાત્મા થઇ મને પગે લાગના સતવન્તીએ પોતાના પતિના દીલની વાત જાણી કહેવા લાગી કે શોચ નહિ કરા, રંગારામ અથવા રમના રામ સાધુ છે. (અદસ્થ કોણ કે ?) ભ્રમ નહિ કરો, એટલું કહી અધાને આદર સતકાર કર્યો, એટલામાં આંધળા ચોર તથા તેની સ્ત્રીએ હસી મચાવી કહ્યું કે પ્રભુ અમારી ઇચ્છા પુર્ણ કરો. સતવન્તીએ કહ્યું સાધુ 'મારામ' તમારાં કંપટ ધાપવાની જરા પણ તાકત નથી. તમારું સત્યકથન અને હરી નામમાં મોટી શક્તિ છે. એટલા માટે તમે અથા પોત પોતાની સત્ય કથા કહીને પોતપોતાના રોગોનું નિવારણ કરી શકો છો, સતવન્તીનું આ કથન સાંભળનાંજ સજનના મિત્ર અમ્મજને મનમાં વિચાર્યું કે હવે બેઠે ખુલશે, પણ દીલને હામ રાખી કહ્યું શરીર સારું થશે તો મિત્ર અનેક. શાહુકારના નોકરે પણ વિચાર્યું કે હવે તો મારા પાપના પડીકા ખુલ્યાં. તેણે પણ દીલમાં વિચાર્યું કે શાહુકારને બહાર બીજા પાસે જઇ ગુજરાત ચલાવીશ. ચોર તથા તેની સ્ત્રીએ પણ વિચાર્યું કે કોને ખબર તે સ્ત્રી કયાં ગઇ અને કયા નહીં, ચાલો અત્યારે તો સાચેસાચું કહી આપણી આંખો મેળવીએ. ત્યારે ચોરે હાથ નોડી કુલ હકીકત જે કાંઈ સતવન્તીની સાથે કર્યો હતો તે સાચે સાચું કહી દીધું. સતવન્તી અનેની સાચી વાતથી ખુશ થઇ ભગવાનને શાદ કરી હરિઃ ઓમ નામના

ત્રણ છાંટા નાખ્યા, એકિના ઉપર છાંટા પડતાંજ આંખો ઉઘડી ગઇ અને એકિએ પોતાના પાપોનો પશ્ચાતાપ કર્યો.

હવે શાહુકારનો નીમકહરામ નોકર પોતાની કથા કહેવા આગળ વધ્યો તે જોઇ સતવન્તી કહેવા લાગી કે જેવી રીતે આ આંધળાં પોતાની સાચી વાત કરી દેખતાં થયાં તેવીજ રીતે તું તારી સાચી હકીકત સંભળાવી, તારા સત્યના પ્રતાપે સુંદર શરીર બનાવી ઘેર જા. એટલું સાંભળતાં તે નીમકહરામ નોકરે સાચી હકીકત કહેવાની શરૂઆત કરી અને સતવન્તી ઉપર ગુજરેલી ખીના તથા બાળકનું ખુન કેમ થયું વીગેરે સાચી વાત કરી, જે સાંભળતાંજ શાહુકાર ઘણોજ વીલાપ કરવા લાગ્યો તથા મનમાં શોક કરવા લાગ્યો કે અફસોસ, મેં નાહક ખીયારી સતવન્તીને આ નીમકહરામના જુઠા કહેવાપર ધરમાંથી કાઢી મુકી.

સતવન્તી આ નીમકહરામની સાચી વાત સાંભળી ઘણી ખુશી થઇ અને કહ્યું કે હવેથી આવું કૃત્ય નહિ કરતો અને પશ્ચાતાપ કર્યા કરજે એમ કહી હરિઃ આમ નામના ત્રણ છાંટા માયા જેથી તેનું શરીર સુંદર થઇ ગયું. હવે સતવન્તી પ્રભુની પ્રાર્થના કરવા લાગી કે હે પ્રભુ જેવીરીતે આપના નામના પ્રતાપથી ઘણા લોકનું ભલું કરી મને યશ આપ્યો છે તેવી રીતે મારા ધર્મ પિતાની પણ મનોકામના પુરી કર, એટલું કહી ધર્મ પિતા (શાહુકાર)ને પણ સતવન્તી કહેવા લાગી કે તમારી શું ઇચ્છા છે?

શાહુકાર—અરે મહાત્માજી (સતવન્તી) હું તમારાથી શું માંગવા લાયક છું હું તો પહેલેથીજ આ નીમકહરામ નોકરને લઇ પાપી થઇ ચુક્યો છું તો શું માંગું.

સતવન્તી—નહિ, જે તમારી ઇચ્છા હોય તે કહે. તમારું સત્ય કેમન સાંભળવાથી તમારા પાપની ક્ષમા મળી ચુકી છે. (જે

વાનનો પાછળ પશ્ચાતાપ કરવો હોય તે સમયપર વિચાર કરી લેવો યોગ્ય થાય છે) માટે કહ્યો.

શાહુકાર—હે પ્રભુ ! એક સંતાન શિવાય ખીજ કાંઈ ઇચ્છા નથી.

આટલું સાંભળી સતવન્તીએ ભગવાનની પ્રાર્થના કરી અને એજ ખાળક કે જેને પેલા નીમકહરામ નોકરે મારી નાખ્યો હતો તે એક કુલના વિમાનમાં બેસી પિતાના (શાહુકારના) ખોળામાં આવી ઉતર્યો કે આકાશમાંથી કુલનો વર્ષાદ વરસ્યો.

હવે સતવન્તીને ઘરમાંથી કઢાવનાર (અસજન)નો વારો આવ્યો અને ખીજઓની માફક અસજન પણ કુલ હકીકત, સતવન્તીપર આશંક થવું, ભાષતે પરદેશથી મોલાવ્યો, સતવન્તીને હાંકી કાઢવી, અને સતીવન્તીના શ્રાપથી કાઢીયા બની જવું વીગેરે સાફ સાફ સાચી કથા કહી સભળાવી અને પોતે કરેલાં પાપકર્મોની માફી માગી.

સજન, અસજનની આવી આવી વાતો સાંભળી ઘણોજ રંજીદો થયો અને સખત ગજબનાક થઈ કહેવા લાગ્યો, અફસોસ ! મેં આ જુઠા દોસ્ત કે જેને હું મારા ભાઈની બરાબર માનતો હતો, તેની જુડી વાતો સાંભળી મારી વહાલી સ્ત્રીને વીના અપરાધે કાઢી મુકી, સજન આટલું કહી રોવા લાગ્યો. જ્યારે સતવન્તીએ અસજનના મોંથી સાચે સાચી કુલ વાત સાંભળી તો તેનાપર ઘણીજ દયા આવી અને ભગવાનને યાદ કરી, તેને પણ ત્રણ છાંટા હરિઃ ઓમ નામના નાખ્યા તો પહેલેથી વધારે સુંદર શરીર બની ગયું તથા પશ્ચાતાપ કરાવ્યો. પોતાના પતિ સજનને દીલાસો દઈ કહ્યું બેસો હું હમણા આવું છું. મુપડીની અંદર જઈ પોતાના ઘરેણાં તથા કપડાં પહેરી અને પડદો ઢિપાડ્યો. પતિના ચરણમાં પડી. આ બનાવ જોઈ બધા તાન્નુબ થઈ ગયા અને દેવતાઓએ આકાશમાંથી કુલનો વર્ષાદ વર્ષાવ્યો. સજન તથા અસજન આ હાલ જોઈ તથા સતવન્તીને ઓળખી શરમીદા થઈ ગયા અને કરેલા

લાગ્યા, હે માતા ! આજ સુધી જે કાંઈ અમોએ કર્યું તે સોજ આના નર્કનું સાધનજ કર્યું છે, હવે તમોજ અમારા પાપની ક્ષમા કરો અને અમને હવે આ ભવસાગરથી પાર ઉતારો.

સતવન્તી—સ્વામી અગમાન ખાવાનું કાંઈ કારણ નથી, આ બધા મારા ફીરમતના ચમત્કાર હતા. હવે તમો બધા આનંદથી પોતપોતાને ઘેર જાઓ.

શાવકાર, તેનો નોકર, ચોર તથા તેની સ્ત્રી શરમીંદા થઈ. સતવન્તીના ચરણ સ્પર્શ કરી નમસ્કાર કરી, ભગવાનનું સ્મરણ કરતાં કરતાં પોતપોતાના ઘરે ગયા. દુષ્કર્મો છાંડી દીધા અને પશ્ચાતાપી બની, આનંદથી ભગવાન ભજન કરવા લાગ્યા.

સજન—હે વહાલી હવે ઘેર ચાલ.

સતવન્તી—નાહિ નહિ, હું ઘેર જવા લાયક નથી.

સજન—દેશની ઇચ્છા પુર્ણ કરી, દેશનું કલ્યાણ કરો.

સતવન્તી—હું સત્ય અસત્યની પરીક્ષા કરી ચુકી છું. દેશનું કલ્યાણ કરવાવાળા એ પિતા પરમેશ્વર છે. (પરંતુ દેખતા નથી કે ઉપર બહારના દીલથી દેશની જય મનાવવાવાળા દેશની ભલાઇ માટે કેવીરીતે ભોગ આપી ચુક્યા છે.

સજન—ડીક છે, પણ એ વહાલી ઘરમાં કાંઈ સંતાન નથી.

સતવન્તી—તમારો ધર્મ છે કે બીજી સ્ત્રી કરો અને જરૂર સંતાન પેદા કરો હું ખુશી છું.

સજન—હું તમારી હયાતીમાં કદી બીજી સ્ત્રી નહીં કરું.

સતવન્તી—હે સ્વામી મારું મન તો યોગ સાધન વૈરાગ્યમાંજ લાગી ગયું છે તો મારાથી આવી શકાશે નહીં.

સજન—પતિ જીવતાં સ્ત્રીએ વૈરાગ્ય લેવો ડીક નહીં.

સતવન્તી—કાલે સ્ત્રીજને ઘરમાંથી કાઢી નાખવા બ્રાહ્મ ધરના ધણીનો તેના ઉપર કાંઈ હક રહેતો નથી.

સજન—અરે એ તો મારી મોટી ભુલ થઈ કે ધર્મભાષના ખોટા કહેવાપર મેં તને વિના કસુર ધરમાંથી કાઢી મુકી અને હવે એ વાતનો ખ્યાલ મારે જરા પણ ન લાવવો જોઈએ કેમકે જ કાંઈ મારા તથા તારા કર્મમાં લખ્યું હતું તે થઈ ગયું.

સતવન્તી—જે વાતનો પાછળથી પરતાવો કરવો પડે તેનો પરદેશીજ વીચાર કરવો ઉચિત છે. ગચ્છતું ન શોચામિ.

સજન—ગુરૂ વિના તં કેવી રીતે યોગ ધારણ કર્યો અને આ યોગ કયાથી મળ્યું તે હકીકત કહે.

સતવન્તી—હે સ્વામી આ મેં યોગ ધારણ નથી કર્યો પણ પરદેશમાં મારી આબરૂ બચાવવા ખાતર આ વેશ બનાવ્યો અને ભગવાને આ વેશની લાજ રાખી દેખાઈ છે.

સજન—જ્યારે ગુરૂ નથી કર્યો તો પછી પ્રદસ્થાશ્રમમાં પાછાં બેસવામાં કાંઈ પાપ નથી, કારણ કે યોગ સાધનથી પ્રદસ્થાશ્રમ મોટા કહેવાય છે. તો પ્રદસ્થાશ્રમી બનો.

સતવન્તી—મને પ્રદસ્થાશ્રમમાં આવવાથી આ ગંભીરમાં ફરી ભ્રમવું પડશે એટલા માટે મારાપર કૃપા રાખો.

સજન—ગુરૂ વિના તપસ્યા કરવી તને ઉચિત નથી.

સતવન્તી—હે સ્વામી, આપના કરતાં મને વધારે જ્ઞાન કોણ દઈ શકશે અને કોના હાથથી મારું કલ્યાણ થઈ શકવાનું છે ?

સજન—મેં તો તને કાંઈ પણ જ્ઞાન નથી દીધું, પણ વિના કસુરે ધરથી બહાર કાઢી મુકી છે. ગુરૂ તો તને કહે છે કે જે હૃદયથી જ્ઞાન અને આત્મીક બળ સુધ્ધિ દઈને સત્યનો માર્ગ બતાવે.

સતવન્તી—હે સ્વામી તમારાથી વધીને મારો કોઈ પણ ગુરૂ નથી અને હવે આ જ્ઞાનથી વધારે બીજું કયું જ્ઞાન મળશે કે આપનો ધર્મભાષ આપને પરદેશથી બોલાવીને મને ધરથી ન કાઢે

અગર મારા આપથી આપનો ધર્મભાષ કાઢીએ ન થાત, અને અહીં તમારી ઇચ્છા પુરણ કરાવવા ન આવ્યા હોત, તો આ બધા ઇશ્વરી ચમત્કાર કેમ બનત, અને આપ આપના ધર્મભાષની તથા મારી સાચી કર્મકથાને પણ ક્યાંથી સાંભળતે.

સજન—તો શું હવે તું મને અને બુઢી માતાને છોડીને એકલી જ તપસ્યા કરી આનંદ મानी આ મંસાર સાગરથી પાર ઉતરવા ઇચ્છે છે, કદી નહિ. અગર જો તું ઘેર નહિ આવશે તો હું પણ ફરી ઘરપર બીલકુલ નહિ જવાનો.

સતવન્તી—નહિ નહિ, હવે તમે બધા મને આશીશ આપો, કે જેથી માફ કલ્યાણ થાય. (યોગબ્રજ નહિ) અને તમે બધા પરમેશ્વરનો ધન્યવાદ ગાતાં ગાતાં પોતપોતાને ઘેર જાઓ.

સજન આટલું સાંભળી ધણો વીલાપ કરવા લાગ્યો અને બહુજ દીલગીર થઇ પ્રભુની પ્રાર્થના કરવા લાગ્યો કે હે પરમ પવિત્ર પિતા આ વખતે તુંજ અમારી હોડીને આ ભવસાગરથી પાર કર. અને આના (સતવન્તી) દીલમાં ઘર જવાની પ્રેરણા કર. કેમકે હું તેના સાચા વચનોપર દરેક રીતે ઋણી છું. પરમેશ્વરની એટલી પ્રાર્થના કરી સતવન્તીને ફરી કહ્યું:-

સજન—હે વહાલી, અગર જો તું ઘેર નહિ આવે તો હું પણ નહીં જાઉં અને અંતે બુઢી માતાનો આપ લાગવાથી આપણે બેઠ નર્કના અધિકારી થવાના. પછી તમારી મરજી.

સતવન્તી—હાય! ડીક છે. જો હું પતિની સાથે ઘેર નહિ જાઉં તો મારા પતિ મને છોડી કદી એકલા ઘરે નહિ જાય અને બુઢી માતાનો આપ અમે બંનેને લાગશે, અને આપ લાગવાથી મારો યોગ બ્રજ થઇ જાય અને સ્વર્ગને બદલે નર્કકુંડમાંજ જવું પડે, તેના કરતાં એજ બહેતર છે કે પતિની મરજી અનુસાર.

(૨૫)

ધરેજ ભઉં અને મારા પતિ તથા બુદ્ધી માતાની સેવા કરી આશીર્વા
મેળવી સંતાન પેદા કરું. અને ફરી મારા સાચા ઉપદેશોથી દેશના
ભાગ્યનો સુર્ય ઉદય થાય, કેમકે સંસારમાં ભીખ માગવા કરતાં અહ-
સ્થાશ્રમમાં રહીને અહસ્થાશ્રમ પાલન કરવું શ્રેષ્ઠ છે અને હવે પતિ
ના કહેવા પ્રમાણેજ કરવું જોઈએ.

સતવન્તી એટલું કહી પતિની સાથે ઘેર ગઈ. દેશવાસીઓએ
સતવન્તીના પ્રતાપ સાંભળી તથા તેનું કર્તવ્ય જાણી અતી પ્રસન્ન
થઈ ખુશીના વાગ વગડાવ્યા. કોઈએ કહ્યું છે કે:—

સાહેબ અખોં ફેરીયાં જૌરી કુલ જહાન,
યાદ એક ઝલકા મેહરકા જગ ઝુક ઝુક કરે સલામ.

સતવન્તીના ઘેર જવાથી તે દેશની નૌનીદાસી થઈ ગઈ.
સતવન્તીએ પોતાના પતિને કહ્યું કે હવે ભગવાન પ્રતી મંતાનની
પ્રાર્થના કરો અને તેના ધન્યવાદ ગાઓ તથા એમ કહો કે, હે
ભગવાન! હવે ભુરાનું દર્શન અને ભુરી સંગત (અસજનના જેવી)
કદી ન થાય. જેમકે “દુષ્ટ સંગ નહિ દેવ બિધાતા, તાતે ભંતો
નર્કકા આસા.” (મતલબ કે દુષ્ટની સોબત કરતાં નર્કમાં નહેવું
સાઈ) તો હે સ્વામી ભુઓ, અસજન જેવાં એક બીજાં દુષ્ટ માણસ
કે જે ઘણેજ દુષ્ટ હોતા, તેનો પણ થોડો હેવાલ સાંભળો :—

સતવન્તી—દુર્બુધી નામનો એક દુષ્ટ માણસ કોઈ ગામમાં
રહેતો હતો, જેણે જાદગીભરમાં ભુરાં કામો સિવાય બુદ્ધીથી પણ
સાઈ કામ કર્યું નહોતું. અંતે મરતી વખતે પણ તેનું મરણ ભુરી
રીતે થયું. ત્યારે કોઈએ તેના જીવનપર નિશ્વાસ નાખી અને
દયાભાવથી તેના કુલો મદગતિ માટે હરિદ્વાર પહોંચાડ્યા. દરબખોજે
તેના શરીરનું હાડકું ગંગામાં વહેતું કોઈ ખેડૂતના ખેતરમાં જઈ
પહોંચ્યું. જ્યારે વાવણીનો વખત આવ્યો ત્યારે ફરેકે જાત જાતના

બીજા વાવવાની નામવારી કરી, જેના ખેતરમાં પેલા છુરાનું હાડકું પડ્યું હતું તે ખેતરવાળો પણ દળ લઈને પોતાના ખેતરે ગયો. ખેતરમાં પહોંચતાંજ એક ભયાનક અવાજ તેના કાને પડ્યો, કે કાણુ છે એ કે નાહક પોતાના બીજને બરબાદ કરવા અહીં આવ્યો છે. ત્યારે તે ખેતરવાળો ખેડત હેરાન થઈ ચારે તરફ જોવા લાગ્યો તો કાંઈ પણ જણાયું નહીં. આ બનાવ જોઈ તે ઘણો ભયભીત થયો અને જોરથી બોલીને તમામ ગામનાં લોકો પ્રત્યે આ વાત કહી અને ગામવાલાઓને પોતાના ખેતર પાસે લાવ્યો, ગામવાલા કહેવા લાગ્યા કે તને વહેમ છે. અહીં તો તારા અને અમારા સીવાય કાંઈ પણ ભુત નજર આવતું નથી. આમ વાતો કરે છે એટલામાં વળી અવાજ આવ્યો કે તમે લોકો પોતાના બીજને નાશ કરવા કેમ આવ્યા છો.

ભુત—જલદી પોતપોતાને ઘેર જાઓ અને આ અનાજથી પોતાના બાલબચ્ચાંનું પાલન કરો, શું તમને ખબર નથી કે આ સાલ તમારા દેશમાં વર્ષાદ નહીં થાય અથવા એવા જોરથી મેઘ વરસશે કે તમારા ગામ શુદ્ધાંનું પણ નામ નીશાન નહીં રહે.

જેને આ ડરામણા અવાજ પર મચીન રાખ્યું તે લોકો પોતાનું અનાજ પાછું લઈ ગયા. અને જોઓએ આ ડરામણો ભુતના અવાજ પર વિશ્વાસ ન કર્યો અને ધીવરને દયાવાન માની, ભુતના અવાજની દરકાર ન કરતાં ખુશીથી વાવણી કરી. અને ફરી પ્રભુની કૃપાથી વખત વખતપર એવો તડકો અને વર્ષાદ પડ્યાં કે વાવવા વાળા નીહાલ થઈ ગયાની જવની દેશમાં ચારે તરફ ફેલાઈ ગઈ, વાવણી કરનારા ખુશીને જયનાદ બોલવા લાગ્યા. ન વાવનારાઓ બધા આપસમાં સૌર મચાવા લાગ્યા અને એકઠા થઈ પાછા તેજ ખેતરમાં આવ્યા (કે જોમથી અવાજ થયો હતો) અને મુસ્સે થઈ કહેવા લાગ્યા અરે છુરા કુષાત્ર અવાજ દેવાવાળા દેવતા!

જલહી પ્રગટ થા અને તારી સુરત બતાવ તથા અમારી નુકશાની ભરી દે, અમારા બાલ બચ્ચાં ભુખથી મરી જાય છે, તારા અવાજે અમે તે મુખત નુકશાન પહોંચાડ્યું. આટલું એ લોકો બોલ્યા કે ફરી એજ ખેતરમાંથી એક અવાજ આવ્યો, કે બકો નહિ, ચુપ ચાપ પોતપોતાને ઘેર ચાલ્યા જાઓ, શું તમને ખબર નથી કે હું એક પુરા માણસનું હાડકું છું. જ્યારે હું દુન્યામાં તમારા લોકોની માફક હાલતો ચાલતો હતો ત્યારે રાત દીવસ ગામનું ભુરંજ કર્યા કરતો હતો હમણાં મારા મુરદાસ એક હાડકાએ તમારા અર્ધા ગામનું ભુરંજ કર્યું તો તમે કેમ આશ્ચર્ય પામે છો. ત્યારે આ વાત સાંભળી બધા હેરાન થઇ ગયા અને પોતપોતાના ઘરનો રસ્તો લીધો અને પોતાનું ભુરંજ થવાથી પુરાના હાડકાને નમસ્કાર કરી ધિક્કાર દેવા લાગ્યા. તે હે સ્વામી જુઓ પુરાનો પડછાયો પણ પુરા હોયછે (જેમ મરેલા પુરાના હાડકાંએ કેટલાનું નુકશાન કર્યું.)

સજન—હે પ્રિયા મારા પરમ મિત્ર અસજનની બુદ્ધિએ કેમ આવો પલટો ખાધો તે મને સમજાવો.

સતવન્તી—હે સ્વામી આપ ઘણા ભોળાછો આટલું સાંભળીને પણ આપે કાંઈ મનમાં વિચાર ન કર્યો.

સજન—હે સતવન્તી મને જરૂર આ વાતની મનસબ કહો.

સતવન્તી—તમે જાણતા નથી કે જેનું નામજ જન્મપત્રિકામાં અસજન નીકળ્યું અને પછી તેનાથી પ્રીત કરી સજનની ચાહના રાખેછો. હે પ્રભુ જેના માતપિતા પ્રથમથીજ સારી શીખામણ ન દેતાં લાડ લડાવે છે તેનું જીવન અવશ્ય ખરાબ થાય છે જેથી તે લોક જીવમાં પણ આ સંસારમાં દેશી લાઇઓથી ભલાઈ નથી કરી શકતા અને પાપના ભોગી થાય છે.

સજન—હે પ્યારી ત્યારે એ પાપીઓને આ દુન્યાથી પાર ઉતારવા કોણ શક્તિ ધરાવે છે ?

સતવન્તી—હે નાથ એવા બગડેલાને પણ (તમારા જેવાને) પાનાની (મારા જેવી) સોબતથી પાર ઉતારવાવાળી ચતુરેની ચતુર સ્ત્રીઓ સંસારમાં ઘણી થતી આવી છે.

સજન—એ કેવી સ્ત્રીઓ થઈ છે, તેનો દાખલો આપો.

સતવન્તી—હે નાથ સાંભળો ! પંખબ દેશના કોઈ એક શહેરમાં લાલ નામનો એક શેઠ રહેતો હતો, જેને કાંઈ સંતાન ન હતું. સંતાન ન હોવાના કારણથી તેના ચમકતા ઘરમાં અંધારું નજરે આવતું હતું અને એ શોકથી લાલ દીનપર દીન સુકાયા કરતો હતો, અને મનમાં એમ કહેતો હતો કે :—

“જે ઘર દીપક ના જલે, જુએ ન ખેંડે બાલ;

ઉસકો રાજ કયા ડન્ડે, વહી ડન્ડયા કીરતાર.”

અને પરમેશ્વરની એવી પ્રાર્થના કર્યા કરતો હતો કે હે પ્રભુ જો મને સંસારમાં જન્મ દીધો છે, તો સંસારીક ફલ પણ જરૂર મળવું જોઈએ. પુર્વજન્મમાં મારાથી જે કાંઈ અપરાધ થયો હોય તે આપની કૃપાદ્રષ્ટીથી ક્ષમા કરો. આવીરીતે લાલ પરમેશ્વરની પ્રાર્થના અને સાધુ સેવામાં મશગુલ રહ્યા કરતો હતો. પ્રભુની દયા થઈ અને લાલને ત્યાં સંતાન થવાની ઉમેદ થઈ અને સમયના પુગ થવાથી લાલને ત્યાં પુત્રનો જન્મ થયો, જેનું નામ નૌનિહાલ રાખવામાં આવ્યું. પુત્ર થવાથી લાલે મોટી ખુશી બતાવી અને પોતાનું અર્ધું ધન હરી નામપર વાપરી ગરીબોને ખુશી કર્યા તથા એક જીભે કોડ કોડ વાર પરમેશ્વરનો ઉપકાર માન્યો. સજનો ! જે ખાનદાનમાં આ બનાવ બને છે તેના દીલને પુછી જુઓ કે તેની મનકામનાઓ કેવી જીદ પકડે છે. આ બાળુ નૌનિહાલ દીવસે દીવસે વધવા લાગ્યો અને તેની દરેક વાત કરેકને અનોખી નજર આવવા લાગી. નૌનિહાલ દીવસે દીવસે ચંદ્રની કળા પેઠે વધીને આશરે દશ વર્ષનો થયો ત્યારે તેને સ્કુલમાં એકલ

વામાં આવ્યો, હવે નૌનિહાલની દરેક વાતને કાલ પુરી કરવા લાગ્યો, અને હર કોઈ નૌનિહાલની ચાલચલણને ખોટું ન લગાડતાં. લાલ પ્યારમાં જ ધરીઓ ગુજરવા લાગ્યો. જ્યારે નૌનિહાલ આશરે પંદર વર્ષનો થયો ત્યારે દરેક વાતનો ઉસ્તાદ હોવાવા લાગ્યો તથા ઘરથી મન માન્યા રૂપીઆ લઈ રાત દીવસ બહાર મળ ઉડાવવા લાગ્યો અને દુન્યાની દરેક એમો શીખવા લાગ્યો. આ હાલ જોઈ કેટલાક લલા માણસોએ લાલને કહ્યું કે છોકરાને આવીરીતના લાડ લડાવવા તે તારા પરિવારને માટે એક દીવસ જીવ જનનું નુકશાન થઈ જશે. આટલું સાંભળતાં જ પાસે બેઠેલા એક ખુશામતીઆએ તે લલા આદમીઓને ઝટ જવાબ આપ્યો, અરે બેવકુફો ચાલ્યા જાઓ તમને ખબર નથી કે લાલને પોતાની જાંદગીભરમાં આ એક નૌનિહાલ મળ્યો છે. તેનાપર ખબર નહીં કે તમે લોકોને શું એવું કહ્યું લાગે છે? જો એ નહિ ઉડાવે તો ખીજો કાણુ ઉડાવશે? શું તમે લોકો જાણુતા નથી કે દુન્યામાં અમીરોના બેટા એશારામ ઉડાવે છે? અને અંતમાં તે અમીરોની ચાલમાં આવી જાય છે. (જો આ એશારામથી અલાયદો રહીને જાણુવા જાણુવવામાં મહેનત કર્યો કરે છે તે અંતે કોર્ટ ભરતાં નજરે આવે છે.)

પિતાના ધનનો હક દીકરાને જ હોય છે. આ ઉમરમાં પિતાની હયાતીમાં ઉડાવવું, ખાતું તે તેની ફરજ છે, તેમાં તમારું શું જાય છે. બીચારા શીખામણુ દેવાવાળા લલા માણસોને સૈકના ખુશામતીઆએ ઝાટકી કાઢવાથી શરમીંદા થઈ પોતપોતાનો રસ્તો લીધો. એમ કરતાં કરતાં નૌનિહાલ લગભગ સત્તર વર્ષની ઉમરે એવે રસ્તે પહોંચ્યો કે જો કદી લાલના આપદાદાએ સ્વપ્નામાં પણ જોયો નહોતો અને લાલ તેમામ લોકોનાં મેણાં સાંભળી અને ઘરની બેઠેલી બરબાદી થવાથી જરા જરામાં તંગ થઈ ગયો અને ઘરમાં જઈ નૌનિહાલની માને કહ્યું કે હવે દીકરાનો શું ઉપાય કરવો.

ત્રી—હા પુત્રને દીનપર દીને લાડ લડાવવાથી મોટે ચડી બ-
ગડી ગયો. એમાં હું શું કરું?

લાલ—હવે તેને સુધારવા માટે તમારો શું મત પડે છે.

ત્રી—મારા મત પ્રમાણે તો તેનાં લગ્ન કરી નાખવા જોઈએ.

લાલ—હાં, તેની સગાઈ તો પંદર વર્ષની ઉંમરે કરી છે હવે
માત્ર વીસ કરી વધુને બોલાવી લેવી જોઈએ

ત્રી—હા, હા, ઘરમાં વહુ આવવાથી છોકરો જરૂર સુધરશે.

લાલ—અફસોસ, જે મેં તેની કુચાલપર પહેલેથીજ ધ્યાન
આપ્યું હોત અથવા નાની ઉંમરમાં તેને પરણાવ્યો હોત તો આમ
કદી ન બગડત.

ત્રી—ખેર, જે થયું તે થયું, ગમે તેવો તોય દીકરો છે,
લગ્ન થવાથી પાછો સમજી જશે (સુધરી જશે) હવે તેની જવદી
સાદી કરી નાખો ઢીલ ન કરો.

ત્રીની આટલી વાત સાંભળી લાલે છોકરાના સસરા ઉપર
એક કાગળ લખ્યો કે જલદી મારા છોકરાના વીવાહ કરી આપો.
કાગળ પહોંચતા તેના સસરાએ જવાબ લખ્યો કે, હું મારી
છોકરીની સાદી તમારા નૌનિહાલની સાથે નહીં કરું, કેમકે તેની
ચાલચલણ ખરાબ સાંભળવામાં આવે છે. તમે નૌનિહાલને વાસ્તે
તેના જેવી ખીજ કન્યા જોતી લેજો. આવો જવાબ બ્યારે લાલની
પાસે આવ્યો ત્યારે લાલ કાગળ વાંચીને ઘણોજ ખેદ કરવા લાગ્યો.
તથા દલાલ, ચૌધરી અને પુરોહીતને બોલાવ્યા, અને કહ્યું કે તમે
લેકો છોકરાના સસરાને ત્યાં જાઓ અને જલદી પેતપેતની
આલાકીથી નૌનિહાલના લગ્નનું નક્કી કરો. આટલું સાંભળી ચૌધરી
એ જવાબ આપ્યો કે હું નૌનિહાલના સસરાને ત્યાં જઈશું
પણ મને શું આપશે?

લાલ—પાંચસો રૂપીઆ આપીશ, તમે જલદી પહોંચો અને નાનો પકકો કરો. નહીં તો તમે ચૌધરી શું કામના ?

ચૌધરી—હીક, પણ પહેલાં તો જરૂર મારી મુઠી ગરમ કરો.

લાલ—વાર, ચૌધરી આ લ્યો સો રૂપીઆ અને જલદી જઈ શાદીનું હીક કરી લાવો. ચૌધરીએ લાલ પાસેથી સો રૂપીઆનું નોટ લઈ છોકરાના સસરાને ત્યાં ગયો અને ત્યાં જઈ છોકરાના સસરાને રામ રામ કર્યા. છોકરીના બાપે જવાબમાં કહ્યું ચૌધર સાહેબ શું સમાચાર લાવ્યા છો ? તે સંભળાવો.

ચૌધરી—લાલા સાહેબ, થયેલો સબંધ કાં તોડો છો ?

લાલા સાહેબ—લાઈ છોકરો નાલાયક છે એવા ખબર મને પહેલેથીજ મળી ચુક્યા છે.

ચૌધરી—લાલા સાહેબ હું તે વાત પર સોગન ખાઉં છું. છોકરો તો બહોળા લાયક છે, આપને કદી સ્વપ્નામાં પણ આવે બાળે છોકરો નહીં મળશે.

લાલા સાહેબ—ચૌધરી તમે પોતાના પેટને વાસ્તે નાહાં ગોઠવ્યા કેમ કરાવો છો ?

ચૌધરી—નહિ નહિ, હું જુકું નથી બોલતો, એ તો મારા બાણેજના કાકાના બાણેજના પાડોશી છે.

લાલા સાહેબ—ચૌધરી હું તમારી વાત કદી નહિ માનું બસ અહીંથી ચાલ્યા જાઓ.

(બન્નેની આ વાત ચોક્કી રહી છે કે એટલામાં પુરોહીતજી પણ આવ્યા ત્યારે તો ચૌધરીએ છોકરા માટે પુરોહીતજીની શાક્ષી આપી.)

પુરોહીત—ઓહો, લાલનો છોકરો રત્નોમાંનું એક રત્ન છે ખબર નહિ કે લાલાજી સાહેબને કાણે ભરમાવ્યા ?

લાલા સાહેબ—શું તમે બન્ને જણા છોકરાવાળાને ત્યાંથી કાં રૂસ્વત ખાઈ, એકે સલાહ કરીને આવ્યા છો ?

ચૌધરી—લાલા સાહેબ, આપને હવે વિશ્વાસ કેમ આવે કે હું સાચું કહું છું કે નહિ, શું શેઠ સાહેબ. તમારા ખવાસમાં જ્ઞાતિ બંધુઓએ દુન્યાની બધી ધુરાઈઓ અને પરઉપકારને વાસ્તે પગ-માર્થીઓને હતાશ કરવા અને તેઓના શીટકાર સાંભળવા માટે મને ચૌધરી બનાવ્યો છે ?

લાલા સાહેબ—ચૌધરી સાહેબ ! તમે આવી નેફી અને જ્ઞાતિની આવી “વફાદાર” સેવા બળવો છો એમ દુન્યા બધી જાણે છે અને મને એમ જણાય છે કે આખા જમાનાની ધુરાઈ ખાટવા માટે જ્ઞાતિ બંધુઓએ તમને વધારાના સમજી ચૌધરી બનાવ્યા છે.

(આ લોકોની વાત આસી રહી હતી કે એટલામાં છોકરાની માસી પણ આવી પહોંચી ત્યારે તો આ લોકો છોકરાની ચાલ ચલણ વિષે પુછપરછ કરવા લાગ્યા.

માસી—અરે લાલનો છોકરો તો હીરો છે. એ મારી સગી બહેનનો દીકરો છે. અને મને ખાતરી છે.

લાલા સાહેબ—હીકે હીકે, હવે તમે બધા જાઓ. હું મારી દીકરીને લાલના નૌનિહાલ સાથે કદી નહિ પરણાવું. તમારા લોકોની આ કાશીશ નકામી છે. આ જગ્યા સાંભળી ચૌધરી, પુરોહીત અને છોકરાની માસી એ ત્રણેય શરમીંદા થયા અને પાછા આવી લાલને કહ્યું કે હવે તમે ત્યાંની આશા છોડો અને બીજી જગ્યાએ તપાસ કરો. લાચાર બનેલા લાલે બીજી જગ્યાએ છોકરાની સાદી કરવા વિચાર્યું અને કન્યાની તજવીજ થવા લાગી તો નજીકના કોઈ શહેરમાંથી એક શાહુકારે પોતાની છોકરી સાથે લાલના છોકરાની સાદી કરવા હા પાડી, અને લાલને લખી મોકલ્યું કે, જો મને તમે દશ હજાર રૂપિયા દો તો હું મારી છોકરીની સગાઈ તમારા છોકરા સાથે કરું. (પાકક માતાઓ ! તમે સમજ્યા કે

(કુળવન્તી (છોકરી)ના માતાપિતાએ પૌત્રના મનમાં એવા ખોટા તરંગો ફેલાવ્યા કે છોકરાવાળાના ઘરમાં ધન માત્ર તો ઘણુંજ છે અને છોકરાની કુચાલના લીધે તેના માતાપિતા ગમથી મરી જશે. અને છોકરો પણ પોતાની કુચાલના સમજથી વધારે નથી જીવી શકતો. પછી આજ મારા સીવાય છોકરીના મમનને માલી-દાણુ થઈ શકે છે, પછી રોજ ખુબ કાંડી (લાઇટ) ચમકાવશ. પેટ ભરીને મીઠાઈ ખાઈશ, પછી એ છોકરીના ધનની જાગીરીથી મારામાં સારી નવી મોટર લઈશ, અને રાત દીવસ મોટરમાં એસી બેસા ખાઈશ. વાહ વાહ, ઓ હિન્દુ ધર્મ ! હાલમાં તારી કેવી દુરામણી દશા છે ! આવા “મહાપુરુષો”એજ આપણા દેશનું તેમજ હિન્દુ ધર્મનું નિકંઠન કાઢ્યું છે—અરે હું ક્યાં ચાલ્યો ગયો.)

જ્યારે લાલે છોકરાવાળાના હંવાલ સાંભળ્યો કે ઝટ દશ હજાર રૂપીઆ દઈ પોતાના છોકરાની સાદી સુશીલ કુળવન્તીની સાથે કરી લાવ્યો. અને દસ હજાર રૂપીઆ છોકરીના આપને આપ્યા હતા તે રૂપીઆયા છોકરીના આપે એક મોટી દુકાન ખોલી, છોકરીના આપની નવી અમીરી અને નવી દુકાન ઉઘડેલી જોઈને કોઈએ કહ્યું કે હાથે કરી કુવામાં કુચવાનું સાધન કેમ કરી રહ્યો છે ? અને જાણી જોઈને એરને મીઠાઈ સમજી કેમ મગ્ન બને છે ?

છોકરીનો આપ—અરે આનંદને ખરાબ માનવાવાળા ! હંમણું તો હું દીકરીના દોકડાથી મોજ કંઈકું, જ્યારે પાપની એડી કુચવાનો વખત આવશે ત્યારે હું જાઈ લઈશ. એટલું કહી ફરી ખિવર પાસે વરદાન માગવા લાગ્યો કે હું ભગવાન આ ગર્ભમાંથી જો બીજી કુળવન્તી પેદા થાય તો તારી મોટી કૃપા માનું.

મારી વહાલી વાંચક માતાઓ ! આપણા હિન્દુ ધર્મમાં આવા નરપિશાચ મનુષ્યો પોતાની ગરીબ ગાય નેથી દીકરીઓને પછાત માટે કેવા કુપાત્રના હાથમાં સોંપે છે અને બોચારી નિર્દોષ બાળાઓની જીંદગી કુળખાણી કરે છે. હું પ્રભુ મારા હિન્દુ ધર્મના

નૌનિહાલ—આવવું તો પછી, પણ પહેલાં એ તો કહો કે હમણું તમે ક્યાં જાઓ છો ?

જુગારી—અમે બધા જેલની હવા ખાવા જઈએ છીએ, અને તમને પણ સાથે લઈ જવા માગીએ છીએ.

નૌનિહાલ—અરે ભાઈ કહોતો ખરા કે હમેશનાં રમવાવાળાને આજ પોલીસે પકડ્યા કેમ ?

જુગારી—આજ મીડાઈ પહોંચ્યાડવામાં કાંઈ વાર લાગી અને તમે પણ મોડા આવ્યા જેથી કરી ધાંધલમાં અમે બધા પકડાયા.

(આ સાંભળી નૌનિહાલ તરતજ પાછો ભાગ્યો અને ઘરમાં ધુસી જઈ ગુપચુપ બેસી ગયો.)

સ્ત્રી—હે સ્વામી કહો આજ જલદી કેમ આવ્યા અને કેટલું ફાર્યા તથા કેટલું જીત્યા.

પતિ—તમે ખરું માનજો કે આજ થોડું ફાર્યો અને ઝાઝું જીત્યો.

સ્ત્રી—હે સ્વામી, એનો મતલબ શું તે વીગતવાર કહો.

પતિ—એ મતલબ છે કે જો ઘરમાં જરા વધારે વાર ન વાગતે અથવા તું વાતમાં ન વળગાવતી તો આજ હું જરૂર મારા ઈસ્તોની સાથે જેલની હવા ખાવા જાત.

સ્ત્રી—શું મોટી વાત છે, આજ તમારા દોસ્ત હવા ખાવા ગયા છે અને કાલે તમે પણ જરૂર હવા ખાશો.

પતિ—હે ખ્યારી હું રમવા પણ નહિ જાઉં તો કેમ ખાઈશ.

સ્ત્રી—જુગારીનો શું ઇતિવાર ? અગર એમજ છે તો વચન આપો.

પતિ—હે વહાલી વચન આપું છું અને સાચું કહું છું કે આજથી કંઈ જુગાર નહીં રમું.

(નૌનિહાલે સ્ત્રીને વચન આપ્યું અને ફરી મોડા પહેરી આવ્યા ફાર્યો, તે જોઈ તેની સ્ત્રીએ મુજબ.)

સ્ત્રી—હે સ્વામી વળી પાછા ક્યાં જાઓ છો ?

પતિ—ભુખ લાગી છે, હમણાં ખાઈને પાછો આવું છું.

સ્ત્રી—ઘરમાં જત્રીસ પ્રકારના જોજન તૃપ્તિયાર છે.

પતિ—નહિ, મને મારા મનસગની ચીજ નજર નથી આવતી.

સ્ત્રી—એ આપના મનસગની કશ ચીજ છે કે જે ઘરમાં નથી.

પતિ—બકરાનું માંસ ઘરમાં નથી, બજારમાં મળશે.

સ્ત્રી—હીક, બજારમાંથી ન લાવતા ખાસ મોટે કારખાનેથી લાંવા.

આટલું સાંભળી પતિએ ટોપલી ઉપાડી અને કારખાના (કસાઈવાડા) તરફ રવાના થયો. જ્યારે ન કસાઈવાડે પહોંચ્યો તો કાપાકાપીના લાલકારથી અને લોહી લોહાણુ જોવાથી દીસ એકદમ ગભરાયું (કેમકે કસાઈવાડે કદી ગયો નહોતો) અને એકદમ પાછો ઘર તરફ આવ્યો.

સ્ત્રી—હે નાથ ! બજારેથી શું લાવ્યા ?

પતિ—કાંઈ નહિ, ખાલી પાછો આવ્યો છું. અને ઘણો ગભરાઈ છું.

સ્ત્રી—તેનું શું કારણ, જલદી મને કહો.

પતિ—હે પ્યારી ! આજથી હું માંસ કાંઈ દીવસ નહિ ખાઉં. માંસ દીસ કસાઈવાડે જવાથી અને ત્યાંની કાપાકાપી નથા લોહી લોહાણુ જોઈને ગભરાઈ ગયું.

સ્ત્રી—વાર, કાંઈ ખીજને બજારે મોકલી મગાવી દઉં.

પતિ—નહિ નહિ, આંખે જોયેલ માખી નહિ ખાય સકાય.

સ્ત્રી—મેં પણ તમારી આશાએ કાંઈ રાખ્યું નથી.

પતિ—કાંઈ શીકર નહિ હમણાં બની જશે.

સ્ત્રી—હમણાં એક બજવાનો સમય થયો છે, બોલો શું ગધું.

પતિ—આજ કાંઈ ન રાધો, આજ હું મારા પાપોના પ્રાયશ્ચિત્ત માટે વ્રત ફરીશ અને તું પણ તારા પેટની સફાઈને માટે ન ખા.

સ્ત્રી—નહિ નહિ, હું તમારાથી માગવા લાયક નથી અને મારું તથા તમારું ઘર પણ જુદું નથી.

પતિ—હે પ્રિયા આજ દીવસ સુધી તમે મારાથી વાત પણ ન કરી કે કોઈ ચીજની માગણી પણ ન કરી તેનું શું કારણ ?

સ્ત્રી—હે પ્રભુ ! જે મારે માગવું છે તે આપ નહિ આપી શકો.

પતિ—હા હા, માયી વાત છે હવે અને ખબર પડી, ચાર ચીજો સીવાય કાંઈ પણ માગો તે આપવા તક્યાર છું.

સ્ત્રી—હે નાથ ! એ ચાર ચીજો તે કંઈ તે જલદી બતાવો.

પતિ—એક તો જુગાર રમવું, બીજું દારૂ પીવો, ત્રીજું માંસ ખાવું, ચોથું નીમજન (વેશ્યા)ની મોહાબત.

સ્ત્રીએ મનમાં કહ્યું, વાહ મારું નશીબ ! હે ભગવાન ! આ તકમાં તેલ ક્યાં છે, મારો અને તેનો મેળ ક્યાંથી મળે, આટલો વિચાર કરી પાછી પતિને કહેવા લાગી, હે પ્રાણનાથ ! હું આપને એ ધર્મ કર્મોની ક્યાં મના કરું છું. પણ હા એટલું કહું છું કે જો જુગાર રમો તો ઘણા પછસાર્થા મોટી ટોળામાં રમજો, દારૂ પીયો તો પેટ ભરીને પીજો, માંસ ખાઓ તો આખા બકરાને એકલા ખાજો કે અઠવાડીયા સુધી રજુ પણ ન લાગે અને અઠવાડીયા સુધીના રોટલાનો પણ બચાવ થાય, અને નીમજનની મોહાબતની શાહના કાચ તો મારાથી વધારે ખુબસુરત કાંઈ નીમજનની પાસે જશે. પછી તમારી મરજી, તમે પોતાની મરજીના માલેક છો. પણી આપને અરજ કરું છું કે જ્યારે કોઈ પણ કામ કરવું હોય તો જરા આપની દાસીની (મારી) પણ સલાહ લેતા જજો.

પતિ—ભલા ભલા, તમને પુછીનેજ કરીશ.

સ્ત્રી—ભલા ભલા નહિ. વચન દેવું પડશે. હું એમ નહિ સમજું.

પતિ—વચનની છું જરૂર છે મારાપર વિશ્વાસ રાખો.

સ્ત્રી—વચનની નહ પાડો છો તો મને વિશ્વાસ કેમ આવે ?

પતિ—હીક, આ હ્યો ત્યારે હું પાણી લઇને વચન આપુંછું.
(નૌનિહાલે કુળવન્તીને વચન આપ્યું અને જોડા પહેરી બહાર
જવાને તક્યારે થયો.)

સ્ત્રી—હે સ્વામી હવે ક્યાં જાઓછો? અને મનમાં શું ધાર્યું? ●

પતિ—હું જુગાર રમવા જાઉંછું અને હમણું આવુંછું.

સ્ત્રી—ભલે જાઓ, પણ ખીસામાં કેટલા રૂપીઆ છે?

પતિ—રૂપીઆ કેવા, થોડાક પમસા છે.

સ્ત્રી—મેં હમણાંજ આપને કહેયું હતું કે થોડા પમસાથી
નાની રમતમાં નાહક બદનામ ન થાઓ, છતાં પણ એમજ.

પતિ—તો પછી તું જે કાંઈ તારા માઆપને ત્યાંથી લાવી હો
તે મને આપી દે તો મોટી રમત રમું.

સ્ત્રી—તમારા માઆપથી માગો, જેઓએ દસ હજાર રૂપીઆ
દઇને મને ખરીદ કરી છે. તેના પાસેથી માગો.

પતિ—મને માઆપથી માગતાં શરમ આવે છે કારણ કે મેં તેના
ઘણા પમસા બરબાદ કરી નાખ્યા છે.

સ્ત્રી—વાર! આ હ્યો એક સો રૂપીઆ.

(કુળવન્તીએ ઝટ સો રૂપીઆ કાઢી પતિને સોંપ્યા, જે રૂપીઆ
લઈ પાંત ઘણાજ શરમીદો થઇ ગયો અને મનમાં કહેવા લાગ્યો
કે મેં તો આને કદી એક પમસો પણ આપ્યો નથી અને તેણીએ
મને આ સો રૂપીઆ શું આધારે આપ્યા.)

રૂપીઆ લઇને ઝટ મદાનથી નીચે ઉતર્યો, ઉતરતાં જોયું કે
તેના બધા જુગારી દોસ્તોને પોલીસે પકડી હાથ કડી પહેરાવી
જેલમાં લઇ જતા હતા, તે જોઇ નૌનિહાલે પોતાના દોસ્તોને
પૂછ્યું કે બાઇ ક્યાં જાઓ હો?

જુગારી—બાઈ જે આવતા હો તો તમે પણ ચાલો,
પછી દોસ્ત થઇને પુછવાનું શું?

બાપજી તથા બહેનોને સુમતિ આપ ! અને આવાં અધમ કૃત્યોથી દૂર ગઢે અને સુકૃત્યોમાં લાગ લે એવી પ્રેરણા કર.

હવે આ બાળુ કુળવન્તી સામરાને ઘેર આવવાથી લાલ અને તેની સ્ત્રીએ વિચાર્યું કે હવે વહુ આવી ગયું છે અને છોકરો હવે સુધની જશે.

કુળવન્તીએ જ્યારે પોતાના પતિની ચાલચલણ અરાજક જોઈ ત્યારે અફસોસ કરવા લાગી તથા કહેવા લાગી હાય ! મારા માથાપે ધનની લાલચમાં મારું નાખ્યોત વાળ્યું અગર જો મારા કરતાં દસ લગ્નર કંપીઆ વધારે ન માન્યા હોત તો મારી આવી કોકોડી સ્થિતિ કદી ન થાત.

અહીં કેટલાક દીવસો બાદ લાલે પોતાની સ્ત્રીને પુછ્યું કે હવે છોકરાના શા સમાચાર છે ?

સ્ત્રી—હે પ્રાણનાથ છોકરો હજુ સુધર્યો નથી.

લાલ—તમે કેહેતા હતા કે શાદી કરવાથી છોકરો સુધરશે.

સ્ત્રી—સુધરશે શું ! એનો તો રાત દીવસ પતો નથી લાગતો, અને વખતે આવે છે તો ઘરમાં કોઈ પડેલી ચીજ નથી મુકતો અને પાસે પડેલા ન હોય ત્યારે ઘરમાંની કોઈ પણ ચીજ ઉડાવી લઈ ચાલ્યો જાય છે અને વહેંચીને ઉડાવી નાખે છે.

લાલ—અફસોસ ! હવે હું શું કરું, અગર જો આવોજ રહેશે તો મારું એકદુનું કરેલ ધન થોડાજ દીવસમાં ખલાસ કરી નાખશે. પછી હું શું કરીશ અને મારા વડવાઓના નામપર ડાઘ પાડ્યું લાગી જશે. કોઈએ સત્ય કહ્યું છે કે :—

“જીમ દિન લાલા જન્મ લિયા, બાળે તમ્બર તુર :

જીમ દિન લાલા હોશ સમ્મલાલી ખાદ રહીના ધુર.”

સ્ત્રી—નહિ નહિ, આ બધો કસુર વહુનોજ છે. કે પોતાના પતિને ન સુધાર્યો.

લાલ—હાં હવે વહુ આવ્યાથી પણ ન સુધર્યો તો ક્યારે સુધરશે.

સ્ત્રી—મેં તો ધાર્યું હતું કે વહુ આવવાથી છોકરો ઠીક થશે, પણ વહુ તો ખુદ પથરની પથર નીકળી. અને આમાં હવે મારો નમારો કાંઈ કસુર નથી. હવે છોકરા તથા વહુના નસીબ.

કુળવન્તી (વહુ) આ બધા હેવાલ બાબુમાં ઉભી ઉભી સાંભળતી હતી તે આ વાતો સાંભળીને ઘણુંજ માડું કાગાડતાં પોતાની સાસુને કહેવા લાગી કે હે માતાજી મારો શું વાક છે, પહેલાં તો તમે બધાંએ તેને મન માન્યા પછી આપીને દરેકરીતે ઉસ્તાદ બનાવ્યા અને હવે સુધારવાની ઉમેદ શું મારા પર રાખો છો ?

સાસુ—ઓ વહુ ! સ્ત્રીને ધર્મ છે કે, પતિ ગમે તેવો નાલાયક હોય તો જ્યાં સુધી બની શકે ત્યાં સુધી કાશીશ કરી સારા રસ્તા પર લાવે. અને હવે પતિને ઠીક કરવો એ નમારાજ લાથમાં છે.

સાસુની આટલી વાત સાંભળતાંજ કુળવન્તી ઘણીજ દીકરીજ થઈ અને ભગવાનની એવી પ્રાર્થના કરવા લાગી કે, હે પરમાત્મા હવે આ ભયાનક સમયથી તમેજ મારા પતિને બચાવો કે જે કુકર્મોથી કુબી રહ્યો છે.

કુળવન્તીની પ્રાર્થના સાંભળી પ્રભુને ઘણીજ દયા આવી અને પોતાની કૃપા દ્રષ્ટીથી નૌનિહાલનાં દીકરાં એવી પ્રેરણા કરી કે તે નૌનિહાલે જો કે સ્ત્રીથી કદી વાત પણ નહોતી કરી તે ખુદ કુળવન્તીની પાસે જઈ અને કહેવા લાગ્યો, હે પ્રિયા ! તારા મનની શું ઇચ્છા છે, જે હાલ તે કહે.

સ્ત્રી—હે પ્રાણનાથ ! આપની સેવા અને આજ્ઞાના પાલન સિવાય બીજી કાંઈજ ઇચ્છા નથી.

પતિ—ગલ્લ નહિ, કાંઈને કાંઈ આજ જરૂર તારે તારી મરજી પ્રમાણે મારી પાસેથી માંગવું જોઈશેજ અને હું આપીશ.

સ્ત્રી—તમે તો પાપના પ્રાયશ્ચિત માટે વ્રત કરોછો અને મને નાહક ભુખે મરવાની શી જરૂર.

પતિ—હે પ્યારી જુઓ સંસાર આ લોકોની બહુજ ખુરી જતી થાય છે કે જે દુન્યાની આટલી ચીજો છોડીને નાહક જીવહત્યા કરાવે છે. (હે પરમેશ્વર! જે કાંઈ મેં ભુલથી આટલા દીવસ ખાધું પીધું તે માફ કર, તું દયા કર.)

સ્ત્રી—તમારું શું ઠેકાણું, આજ વ્રત રાખ્યું છે તો વળી કાલે કાંઈ સોસાયટીમાં જઈ ખાશો.

પતિ—હે બહાલી! જે એમથી માણસ ધરાઈ જઈ છોડી દે છે તો ફરી સ્વપ્નામાં પણ તેને તે એમનો ખ્યાલ આવતો નથી.

સ્ત્રી—ચોર ચોરી છોડી દે છે પણ હેરાફેરીથી એન નથી પડતું.

પતિ—હવે હું એવું કદી પણ નહિ કરું.

સ્ત્રી—હીં, સોગન ખાઓ તો મને ખાત્રી થાય.

પતિ—બાપના સોગન, સાચું કહું છું ખાત્રી રાખો.

સ્ત્રી—પહેલા બાપના કે બીજા બાપના?

પતિ—બે બાપ તારા હશે, મારા બીજકુલ નહિ.

સ્ત્રી—મને તો તમારા પણ બે બાપ નજર આવે છે.

પતિ—નહિ નહિ, જીવને માણસમાં રાખ, નહીં તો માર ખા-
ઈશ. (બે બાપ કેવીરીતે તે બતાવ.)

સ્ત્રી—એક પિતા, બીજા પરમ પિતા (પિતા કે જેણે લાડ લડાવ્યા, પરમ પિતા કે જેણે સીધો માર્ગ બતાવ્યો.)

પતિ—હે પ્રિયા સાચી વાત. (એટલું કહી જોડા પહેરી બહાર જવા માટે તબયાર થયો.)

સ્ત્રી—હે નાથ હવે ક્યાં જવા તબયારી કરી.

પતિ—આજ મન બહુજ ઉદાસ છે, જરા બજારમાં જઈ નીકળી કરી મનને આનંદમાં લાવું.

સ્ત્રી—હીક હીક, જલદી જાઓ, પણ ઇજરદારથી નહિ પણ કારખાનાથી સારામાં સારો દારૂ લાવો અને ઘરમાં લાવીને મારી મામે પીઓ એટલી મારી અરજ છે.

પતિ—શું તારું મન ઉદાસ છે કે ઘરમાં મગાવી પીવા માગે છે.

સ્ત્રી—પહેલા તમે લાવો તો ખરા, પછી હું પણ મારી ઉદાસીનો હાલ બતાવીશ.

આટલું સાંભળી નૌનિહાલ બહાર જવા તૈયાર થયો અને જ્યારે ખીસામાં હાથ નાખ્યો તો રકમ થોડી વેંવામાં આવી.

પતિ—હે વદાલી ! પુરી બોટલને વાસ્તે પેસા થોડા છે.

સ્ત્રી—સા રૂપીઆ જુગારવાળા ક્યાં ગયા.

પતિ—એ તો માને ગણીને આવી દીધા.

સ્ત્રી—વાહ મારો ઇન્સાફ, લેવા મારી પાસેથી, દેવા માને.

પતિ—તમારો અને માનો હીસાબ કાંઈ જુદો જુદો નથી.

સ્ત્રી—હીક આ હ્યાં પાંચ રૂપીઆ.

નૌનિહાલ આ પાંચ રૂપીઆ લઈ દારૂ બનાવવાના કારખાના તરફ ચાલ્યો, રસ્તામાં સેંટ્રલો જગ્યાએ દારૂની ઇજરદારી દુકાને દારૂડીઆની ખરાબ મસ્તી, ઝગડા શીસાદ અને જોડાના માર જોઈ તે ઘણા ગભરાયો અને જ્યારે કારખાને પહોંચ્યો ત્યારે દારૂની વાસને લીધે નૌનિહાલથી એક મીનીટ ત્યાં ઉભાચું નહિ અને મનમાં ખ્યાલ કર્યો કે વખતે આ દારૂનું કારખાનું નહિ પણ કોઈ બીજું ચીજનું હશે. તેણે હંરન થઈ કોઈ માણસને પુછ્યું અને બહાર ટાગેલુ પાટીયું વાંચ્યું તો ખાત્રી થઈ કે આજ કારખાનું, તેને લેવું ખબર પડી કે આવી દુર્ગંધી ચીજોમાંથી દારૂ થાય છે કે જે ચીજની વાસથી એક મીનીટ ત્યાં રહેવાનું નથી. અફસોસ ! મેં આટલા દીવસ સુધી જરા પણ વિચાર ન કર્યો અને આવી મંદી ચીજો ખાવામાં મજા માનવા લાગ્યું હતો.

(આટલું કહી મનમાં ગજરાતો ઝટ પાછો ફર્યો અને તે પાંચ ફીપીઆની મીઠાઈ લઈને સીધા ઘેર આવ્યો.)

(સ્ત્રી પોતાના પતિને મીઠાઈ લાવતો જોઈને મનમાં ધણીજ ખુશ થઈ અને પરમાત્માનો ઉપકાર માનવા લાગી.)

સ્ત્રી—હે નાથ ! દારૂનો શીશો લાવ્યા તે ક્યાં છે ?

પતિ—એવી ચીજ લાવ્યા છું કે જેનો નીશો હમેશાં રહે.

સ્ત્રી—કેમ મનમાં શું આવ્યું કે દારૂ ન લાવ્યા.

પતિ—અહો મેં આટલા દીવસ કાંઈ પણ ખ્યાલ ન કર્યો. દારૂ ધણીજ મદી ચીજોમાંથી બને છે, હવે હું દારૂ કદી નહિ પીઉં.

જ્યારે કુળવન્તીએ પતિને મોઢેથી આટલું સાંભળ્યું તો ધણીજ ખુશી થતાં પરમેશ્વરનો કોડવાર ઉપકાર માન્યો. તથા મીઠાઈનો ટોપલો ઉઘાડ્યો અને ખેડે જતાં આનંદથી પેટભરીને મીઠાઈ ખાધી. ત્યારબાદ વળી નૌનિહાસ બહાર જવા તત્પર થયો.

સ્ત્રી—હે સ્વામી ધણીજ દીલગીરીની વાત છે કે પગલે પગલે કોડર ખાતાં શિક્ષા ભોગવે છે. છતાં પણ વારંવાર ક્યાં ભાગે છે.

પતિ—આજે નીમજનનો વાયદો પુરો કરવા જાઉં છું. રોકામાં.

સ્ત્રી—જાણે તમારી મરજી, નીમજન તમારા મનમાં રમી રહી છે તો હું ક્યાં ના પાડું છું.

પતિ—હીક, તમારી શું સલાહ છે તે તો કહો ?

સ્ત્રી—હું તમારી મરજીથી વીરૂદ્ધ નથી, પણ મારી એટલી વિનંતી છે કે, હમણાં તમે નાસ્તો કર્યો છે અને આખી રાત તમે ત્યાં મળેથી એશારામ કરશે, તેના કરતાં બહેતર છે કે થોડીવાર ઘરમાં આરામ કરો અને પછી ખુશીથી મોજ ઉડાવો જાઓ.

સ્ત્રીની આવી વાત સાંભળી નૌનિહાસ ખુશીથી ખાટલામાં સુઈ ગયો. સારી સારી ચીજોને લીધે તેને એવી ઊંઘ આવી ગઈ

કે આવી ઊંઘ નીમગ્નનને ત્યાં પશુ કદી આવી નહોતી. સવારના ચાર વાગે અચાનક નૌનિહાલની આંખ ઉઘડી તો સ્ત્રીને પુછ્યું કે બડીઆળમાં કેટલા વાગ્યા છે ?

સ્ત્રી—હા હા, આપનો જવાનો વખત થઈ ગયો છે, બહુ પુશીથી જાગ્યો. (નૌનિહાલ ઝટપટ ઉઠતો કપડાં પહેર્યાં અને રેશમી રૂમાલથી મોં લુછી અને આળસ મરડી એકદમ નીમગ્નનના બગલા તરફ જાગ્યો. જાગ્યયોગે નીમગ્નનના કમરના આરણા ઉઘાડા જોયા અને અંદર જઈને જોયું તો નીમગ્નન નીશાની હાલતમાં વીખરાએલ વાળસહીત સૂતી પડી છે. અને નીમગ્નનના બધા સોપતીઓ નીમગ્નનની આજુબાજુ અવ્યવસ્થીત રીતે એવી રીતે પડ્યા હતા કે નીમગ્નનનું ચાંદની જેવું ઘર ડરામણું લાગતું હતું. જ્યારે નૌનિહાલે ન્યાયની નજરથી જોયું તો માલુમ પડ્યું કે આ નીમગ્નન તો મને દારૂના નીશામાં ગૌહરજનના જેવી દેખાતી હતી. આ તો મારી કુળવન્તીના ખાસડા બરાબર પશુ નથી. અફસોસ આવી બુલમાં પડીને મેં નાહક પોતાની આબરૂ ગુમાવી અને જનમાલનું નુકશાન વેડ્યું. (આટલું કહીને ઉતાવળે પમલે ઘેર આવ્યો અને પરમેશ્વરનું દયાળુપણ તથા કુળવન્તીની સારી શીખામણના શુભાનુવાદ ગાવા લાગ્યો.)

સ્ત્રી—હે સ્વામી ! આજ ક્યો રાગ ગાવા કરોછો.

પતિ—હે પ્યારી ! આને તો રામ રાગ કહે છે અને મારા મનમાં આ રાગથી આનંદ આવે છે.

સ્ત્રી—પશુ નીમગ્નનની મોહબતની હકીકત તો સંભળાવો.

પતિ—હવે હું કદી નીમગ્નનની મોહબતનું નામ પશુ નહિ લઉં.

(જ્યારે કુળવન્તીને પતિના મોંથી આ જવાબ મળ્યો ત્યારે બહુ પુશ મઠ અને ધર્મ માતાપિતાના ચરણમાં માથું નમાવી નમસ્કાર

કરીને કહ્યું) હે મારા દેવતાઓ ! ત્યો હવે મારી અને તમારી મનોકામના પુરી થઇ. જ્યારે પુત્રને સુધરી જવાની ત્રાત માતા પિતાએ સાંભળી તથા વહુની કરામત સાંભળી ધણાજ પ્રસન્ન થયા તથા પરમેશ્વરના ગુણ ગાવા લાગ્યા, તથા સાધુ બ્રાહ્મણના પગમાં પડી પોતાનો ગૃહસ્થાશ્રમ સફળ માનવા લાગ્યા અને વહુની કરામતપર વારંવાર શાબાશી દેવા લાગ્યા. અને પછી તે નૌનિદાલ પરમેશ્વરને યાદ કરી પોતાના ગૃહસ્થાશ્રમી, ધંધામાં લાગ્યો અને લાખો ગુમાવ્યા તથા કરોડો કમાયો અને સ્ત્રીની લાયકાથી આ લોક તથા પરલોક સુધાર્યો તથા દરેક ખરાબ આદતો છોડી.

“રંગ લાતી હે હીના પથ્થરપે પીસ જાનેકે બાદ,

હોશમેં આતા હે ઇન્શાન ઠોકરેં ખાનેકે બાદ.”

તો હે સ્વામી જીઓ, આવીરીતે જેના માથાપ પોતાનાં બચ્ચાંને નાનપણથી લાડ લડાવે છે તથા તેની ચાલચલણપર ધ્યાન નથી દેતા તો પછી આ લાડકવાયાં છોકરાં મોટાં થવાથી ક્રોધની શીખ માનતાં નથી અને મનગમતાં કામ કરી દુન્યામાં બદનામ થઈ પોતાના વડીલ અને માથાપના નામપર બટો એસાડે છે અને તેના માથાપ છોકરાની કુચાલ જોઇ પશ્ચાતાપ કરે છે. પણ હે સ્વામી હું તમને પહેલેથીજ કહી ચુકી છું કે સંસારમાં સ્ત્રીઓ પણ ક્રોધ ક્રોધ એવી પડી છે કે જે પોતાની બળબુદ્ધિ અને ઇશ્વરી જ્ઞાનથી પોતાના ખરાબમાં ખરાબ પતિને પણ ઇશ્વરી માર્ગ અને સત્ય વચનોપર લાવી બતાવે છે અને તમામ કુકૃમ્ય પરીવાર નો પણ લોક અને પરલોક સુધારી દેખાડે છે.

સતવન્તી—આવીરીતે આપના ધર્મલાઘ્વ અસંજનના માથાપે ભારે લાડ લડાવી એવી મિત્રાઇ કરવાના પાક લખાવ્યા કે જે આપની સામે મોજુદ છે.

સજન—હે વહાલી, મને અસજનની મીઠી જગ્યાનપર આશ્વર્ય થાય છે કે તેણે કેમ આમ કર્યું.

સ્ત્રી—હે નાથ જેની જીભમાં અમૃત (મીઠી) ભર્યું હોય છે તેના પેટમાં જરૂર ઝેર હોય છે. અને જેની જગ્યાન કડવી હોય છે તેના અંતઃકર્મમાં જરૂર અમૃતજ હોય છે. મીઠી જગ્યાનવાળા તથા સુંદર ચહેરાવાળાપર કદી પણ ઇત્યાદિ રાખવો એ સારા માણસોના ધર્મ નથી. એના કરતાં જંગલમાં રહેવું અંત જંગલના પશુ પક્ષી-ઓથી સોજત રાખવી વધારે સારી છે.

પતિ—હે વહાલી ! મને શું ખબર હતી કે આકાંક્ષાના ઝડમાં ક્યાંય આંખના કળા પાંકે છે હું ખ્યારી તારી દરેક વાતપર હું લાજવાળ છું અને તારી દરેક વાત મારા કંઠોર હૃદયમાં ધસી જાય છે. હે વહાલી હું તને વારંવાર ધન્યવાદ આપું છું કે તે તારા કામળ ઉપદેશોથી મારા હૃદયને કામળ બનાવી દાધું અને સાચા ઉપદેશથી મને ઇશ્વરી માર્ગ બતાવ્યો. કામળ્યે કહ્યું છે કે:-

“ભલેઅનકે ભુરે હાત હે, મન દેખો બંસ;

હરનાક ધર હરિભક્ત, ઉગ્રસેન ધર કંસ.”

સ્ત્રી—હે સ્વામી મેં તમને શું બનાવ્યું બલકે બતાવવાવાળા તે પિતા પ્રભુ છે. કે જેને સંસારમાં દરેકના શરીર બનાવ્યા.

સતીચન્તી એક ખીજી વાર્તા કહેવા લાગી કે હે નાથ સભળો:-

સતચન્તી—એક સમય એક શેકનો છોકરો પોતાના સસરાને ત્યાં પોતાની સ્ત્રીને તેડવા ગયો, જ્યારે તે સ્ત્રીને લાઇ ઘર તરફ આવતો હતો ત્યારે રસ્તામાં કેટલાક વેશધારી મળ્યા કે જે લુટારા સાધુના વેશમાં હતા, તેના માથે હાથ લાયતી જટા બનાવી હતી છોકરાએ આ બધા લુટારાને ઓળખી લીધા તે સાધુઓએ બાણી લીધી અને આ બેઉને આવતા જોઇ તેઓ તેની નજીક આવી

સાથે સાથે ચાલવા લાગ્યા અને એ એકને લુટારાઓએ રામ રામ કર્યા, પરંતુ શેકના છોકરાએ તેને રામ રામનો જવાબ ન આપ્યો. ત્યારે તો એ લુટારાઓએ સ્ત્રીને રામ રામ કર્યા, સ્ત્રીએ મનમાં વિચાર્યું કે મારા પતિએ રામ રામનો જવાબ ન દીધો તો હું શા માટે જવાબ આપું (આટલું વિચારી સ્ત્રી પણ ચુપ રહી) ત્યારે તો લુટારાઓએ ફરી ત્રીજીવાર રામ રામ કર્યા અને કહ્યું ભાઈ તમે પણ પરદેશી અને અમે પણ પરદેશી દુરના મુસાફર છીએ. તમે રામ રામનો જવાબ પણ નથી દેતા તેનું શું કારણ છે ?

છોકરો—મહાત્માજી, ઘેર જવાની શીકરમાં મને કાંઈ ખ્યાલ નથી કેમકે સાંજ પડવા આવી છે અને હજુ ઘણું દુર જવું છે.

મહાત્મા (લુટારા)—ભાઈ તારે કયે ગામ જવું છે અને કેનો પુત્ર છો તે અમેને જણાવ.

છોકરો—હું નજદીકના ગામમાં જઈશ, કે જુનાંથી દક્ષિણમાં આશરે ત્રણ ચાર માઇલ પર મારું મકાન ગામમાં દક્ષીણ દીશા તરફ મોટા કુવાની સામેજ છે અને મારા બાપનું નામ શેક મંગલમલ છે. છોકરાએ પોતાનું સ્થાન બતાવ્યું.

અસાધુ—ચાલો ઠીક થયું અમે પણ તેજ ગામ જવાના છીએ, અમે પણ તે ગામની ઉત્તરે રહીએ છીએ અને અમે તમારા બાપ મંગલમલને સારીરીતે ઓળખીએ છીએ. શું તમે અમેને નથી ઓળખતા ? સારું હવે એકથી બે જણા, ચાલો સાથે સાથે ચાલશું. આવીરીતે બંન્ના પોતપોતાનાં વાતો કરતાં કરતાં આશરે અર્ધા માઇલ નીકળી ગયા તો શું જોયું કે આગળ સડકના બે રસ્તા મળ્યા છે, એક જમણી તરફ જે કે ગામનો, બીજો ડાબી તરફ જે કે જંગલનો હતો. છોકરો તો પોતાના ગામનો રસ્તો જે જમણી તરફ હતો તે તરફ જવા લાગ્યો.

(છોકરાને લુટવા માટે અસાધુ તેને બીવરાવવા લાગ્યા.)

અસાધુ—ભાઈ જાતી વખત તમે કયે રસ્તેથી ગયા હતા.

છોકરો—જમણી તરફથી ગયો હતો.

અસાધુ—નહિ નહિ, તમે ભુલી ગયા, જમણી તરફનો રસ્તો તો જંગલમાં જાય છે અને ડાબી તરફનો ગામમાં જાય છે.

છોકરો—નહિ, હું કદી નથી ભુલ્યો જમણી તરફથી ગયો હતો.

અસાધુ—અરે ભાઈ જુઓ, અમારી તમારી વચ્ચે પરમેશ્વર શક્તિ છે, અમે સાધુ મહાત્મા થઈને તમારાથી કદી જુદું નહિ બોલીએ ભરેલો રાખો ગભરાઓ નહિ.

(છોકરાની સ્ત્રી આ અસાધુઓની વાત સાંભળી સમજી મઠ.)

સ્ત્રી—હે પ્રાણનાથ ! તમે કાઢના કહેવાપર ન ચાલો, જ્યાંથી ગયા હો ત્યાંથીજ ચાલો.

છોકરો (પતિ)—નહિ નહિ, આ સાધુ મહાત્મા થઈને જુદું કદી નજ બોલે, કદાચ હું પોતેજ ભુલી ગયો હોઈશ. આ બાવા કહે તે રસ્તે જવું જોઈએ. કેમકે આ લોકો પણ આપણેજ ગામ જવાના છે અને સાંજ પણ પડી છે, અંધારાનો સમય પણ થવા લાગ્યો છે, જંગલમાં બેથી ચારનો સંઘાત મારો.

અસાધુ—શું તમે નથી જાણતા કે જમણી તરફથી જતાં રાતના બાર વાગશે અને ડાબી તરફથી જશું તો હમણાં એક કલાકમાં પહોંચી જશું પછી તમારી મરજી.

છોકરો—ઠીક ઠીક, મહાત્માજી આપની મરજી, જ્યાંથી જલદી પહોંચાય ત્યાંથી ચાલો અમો પણ તમારી સાથે ચાલીએ છીએ.

આટલું કહી અને બધાએ ડાબી તરફનો જંગલવાળો રસ્તો લીધો. જ્યારે બધા આશરે એક ગાઉ જંગલમાં પહોંચી ગયા અને રાત પણ પડી ગઈ તથા અંધારી રાત હોવાથી રસ્તો પણ સુઝતો

નહોતો, ત્યારે તો છોકરાએ ગભરાઈ જઈ અસાધુને કહ્યું કે તમે
અમને ક્યાં ભુલાવી લાગ્યા છો.

અસાધુ—આગળ ચાલો હમણાં તમને બતાવીએ છીએ.

જ્યારે આશરે માઈલપર એકદમ ધીર જંગલમાં બધા આવ્યા
પહોંચ્યા ત્યારે બધા અસાધુઓએ છોકરાને મારવા માટે એક
બીજાને ઇશારા કર્યો, ઇશારા થવાથી બે જણાએ મળીને છોકરાને
એક ઊંચા ખાડામાં ધંકા મારી નાંખી દીધા અને ઉપરથી બે ચાર
પથ્થર માર્યા જેથી છોકરો એકદમ મરી ગયો છોકરાની સ્ત્રી
પતિના આ લાલ નંદને એકદમ ડરી ગઈ અને લાલાકાર કરવા
લાગી. છોકરાને મારી નાખ્યા બાદ અસાધુઓએ તે છોકરાની સ્ત્રીને
પણ કહ્યું કે ઝટપટ બધા ધરણા ઉતારી દે નહીં નો અમે
તારી પણ ભુરી દશા કરીશું.

સ્ત્રી—હે મહારાજ, મને આપ આપના ચરણની ધુળ સમજીને
છોડી દો અને આ બધા ધરણાં લઈ લો. (આટલું કહી બધા
લાગીના ઉતારી દીધા.)

ધરણાં લીધા પછી પણ આ દુષ્ટો સ્ત્રીને મારવા લાગ્યા.
બીચારી સ્ત્રીને એક તો પતિનું દુઃખ હતું, બીજું તેના જીવની
આશા ન હોવાના કારણથી ભુમ મારી રોવા લાગી અને અહીં
તહીં વંચવા લાગી અને પરમેશ્વરથી એવી પ્રાર્થના કરવા લાગી કે
હે પ્રભુ હવે તુંજ આ વખતે પોતાની ગરીબ દુઃખી દાસીને બચાવ.
અસાધુઓએ તેને અહીં તહીં નજર ફેરવતી જોઈ, તેમાંના એકે
પુછ્યું અહીં તહીં શું જુએ છે, હવે તારા જીવની આશા છોડ.

સ્ત્રી—હું તેને જોઉં છું કે જોને તમને જાણીત દીધા હતા.

તેમાંના એકે હસીને જવાબ આપ્યો કે, હા હા, જોને તે જુવે
છે તે જુવો તેનો બાપ તેને બચાવવા આવે છે, એમ કહી અને

મારવાની કોશીશ કરતા હતા કે પરમેશ્વરને એના દુઃખ અને પ્રાર્થના પર મોટી દયા આવી અને જદું ધનુષ્યાણ લઈ સાક્ષાત્ જગવાને આવી દર્શન દીધા અને આ દુષ્ટ લુટારા અસાધુના હાથ થી તેના પ્રાણ બચાવ્યા અને તેને પુછ્યું હે પુત્રી શું ઇચ્છા છે માગ. સ્ત્રી જગવાનના દર્શન કરી નમસ્કાર કરી જગવાનના ચરણમાં પડી અને કહેવા લાગી, હે દીનયાંધુ! હે દયાસિન્ધુ! હે પિતા! હું આપથી કાંઈ માગવા લાયક નથી માત્ર મારા પતિ મને મળે અને આપની કૃપા દ્રાપી મારા ઉપર હમેશાં રહે. જગવાને તેના પતિને સજીવન કંઈયે અને બંનેને આશીશ દીધી. અને આ દુષ્ટ લુટારા અસાધુએને હમેશાને માટે નર્કના અધિકારી બનાવી અંતરધ્યાન થઈ ગયા. અને મુશીલ, છુદ્ધિમતા લાયક સ્ત્રીના સબળથી પતિનો પણ જન્મ સફળ થયો. અને પછી એક વેર આવી સાધુ સેવા કરવા અને જગવત જગત કહેવાવા લાગ્યા.

કેમ સ્વામી હવે આપ સમજ્યા હશે કે મીડી જ્યાનવાળા અને સુંદર શરીરવાળા અને રંગ રંગના બેંખધારી, અંદરથી કેવા ઠંડવા હોય છે કે તેના દુષ્ટ વિશ્વાસઘાતી કામોએ કેવા કેવા રંગ બતાવ્યા, એટલા માટે હે પ્રભુ કદાપી કામતી પણ મીડી જ્યાનપર કદી ધોખો ન ખાંચા નેહએ.

પતિ—ખેડક, હું પ્રિયા જે કાંઈ નમે મને ઉદ્દેશ દીધો તે સોળ આના સાચો છે, હવે હું જરા પણ કામતો ધોખો નહિ ખાઉં.

સતવન્તી—હે પ્રાણપતિ મેં જે આપની ઇચ્છા અનુસાર મારી અશ્વ છુદ્ધિથી હૃદય ખોલી જગત પ્રવાણના દ્રષ્ટાંતો દેવામાં શું કમર રાખી છે. તે પ્રમાણે જે આપણી ભારતવાસી બહેનો તથા માતાઓ, એક વખત પોતાની મામાથી પગસુધીની તાકાત એકઠી કરી તે પ્રમાણે વર્તે તો અંડાળ સ્વભાવની અમીરબહીઓ પણ કેમ કેમમાં પોતાનું નામ પ્રકાશી હિન્દુ ધર્મના અસ્ત થતા

સુધને ફરી ઉદય ફરી શકશે. પણ હા આવા મારા દ્રષ્ટાંતોને સાંભળવાની કાણુ પરવા કરે છે? તેઓ તો ફેશનની શીશીઆરીમાં નાણાઈ આગળ વધતી જણાય છે અને મારા આવા ઉપદેશનો હલ્લો અર્થ કરીને ભલામતે બદલે ભુરાઈ આપે છે. એ તો કીડ! પણ કરણી તેવી પાર ઉતરણી. શું હિન્દુ અને શું મુસલમાન! ગુરૂની કરણી ગુરૂ અને ચેલાની કરણી ચેલા, જે કરશે તે ભરશે. માટે આ મંમાર સાગરમાં પોતાની કરણીના આધારે પશુઓ પણ સદગતિને પ્રાપ્ત કરી શક્યા છે. અને એજ ભુરી કરણીના આધારે હિંદુવરના જેવા સુન્દર દંહધારી મનુષ્યો પણ ભિચ પંકતીઓપરથી ગબડી પડી નીચ ગહનગતીમાં ગબડી પડે છે. જે દેવતાઓ કરણી ચુકી જાય છે તેઓને પશુની ઉપમા અપાય છે, એ પણ કરણીનો પ્રતાપ છે. આ કરણીપર હું એક ગોમાતાનું દ્રષ્ટાંત આપી મારી આ રામ કહાણીને સમાપ્ત કરીશ તે ધ્યાનપૂર્વક સાંભળો :—

કહે છે કે કાંઈ એક શહેરમાં ગાયના નંબવાળે એક વાછડીને પોતાના બાળકની માફક પ્રેમથી પાળી હતી, કે જંને જંન દેશ-વાસીઓને પણ ગૌ સેવા કરવાની ઇચ્છા થઈ. ત્યારે તે વાછડી મોટી થઈ અને એક વાછડાને જન્મ આપ્યો અને બીજે દીવસે તે ધણમાં ચરવા ગઈ તો દેવચ્છાથી તે ધણમાંથી છુટી પડી ગઈ અને જંગલમાં પહોંચી કે જ્યાં એક સતોષી સિંહ ત્રણ દીવસના ભુખ્યા પડ્યો હતો. જ્યારે સિંહે ગાયને દુરથી જોઈ તો તેણે બલ્લુ કે માલીક શીકાર મોકલ્યો. તે ખુશ થઈ ગર્જના કરવા લાગ્યો, તો ગાય સમજી કે માફ મોત આવ્યું. અને સિંહની તજ્જર ચુકાવવાનું તેને મુકેલ થયું. જેથી બીચારી લાચાર થઈ ધીમે ધીમે પગલ આગળ આવી ત્યારે તો સિંહે દોડતો આવી પોતાનો પગલ ઉગામ્યો, તો ગાય ગભરાઈ જઈ કહેવા લાગી કે હે જંગલના મુખ! મારી માત દુઃખદાયક છે તે સાંભળો અને મારાપર રહેમ કરો.

સિંહ—હે ગાય, હું ત્રણ દીવસ થયાં ભુખ્યો તરફડું છું. જ્યારે માલીકે તને મારા પેટની ખાતર મોકલી છે તો રહેમનું શું કામ છે.

ગાય—હું એમ નથી કહેતી કે આપ મને ન ખાઓ, પણ જરા દયા કરી સભર કરો તો આપને એ લોકમાં યશ મળશે, નહીં તો મારા દીલનું અરમાન મારા દીલમાં તથા મારા બચ્ચાના દીલનું અરમાન બચ્ચાનાં દીલમાં રહી જવાથી નાલક તમોને બન્નના શ્રાપ લાગશે તો થોડો વખત મને રળ આપો તો હું તને ચુંબી ચાટી દુધ પીવરાવી તથા મારા રખેરાળને કહી આવું પછી આપ મારા શરીરનું ખુશીથી ભક્ષણ કરો.

સિંહ—હે ગાય, મેં આંભણું હતું કે જનવરોમાં ગાય ભોળી અને લોકડી ચતુર હોય છે, પણ તું તો લોકડીની નાની કાગે છે. કે આ ચાલાકીથી જન બચાવી મને બેવકૂફ બનાવે છે. જો પેદા કરવાવાળો બધાની સાથે, બધી જગોએ વસે છે તું બધાની શીકર છોડી પોતાનીજ શીકર રાખ. કે અંતને વખતે ઇશ્વરના ધ્યાનથી તારી ઉમેદરૂપી હોડી સહેજે કાતારે પહોંચે. બચ્ચું દુધ પીવાનું અને માલીકે ફક્ત દુધ નાચોવવાના ભુખ્યા છે મતલબમાં કાઇ કાઇનું નથી. કહ્યું છે કે :—

“દુન્યાસે દીલ લગાના હરગીજ લક્ષા નહિ,

સાફ હમને કહે દીયા હે શીર કહેના કહા નહિ.”

ગાય—રામ રામ, હે સિંહરાજ હું પ્રાણ બચાવવા માટે તમને ધોખામાં નાખવાની જાળ નાખતી નથી પણ તમારી વારંવાર જાળ માની તથા ઇશ્વરને શાક્ષી રાખી બચ્ચાને મળી પાછી જરૂર આવીશ તમે ખાતરી રાખો પછી આપની મરજી.

સિંહ—હે ગાય જો તું ઇશ્વરની શાક્ષી આપે છે તો જલદી જા અને તારે કામ કરી માછી આવ. ત્યારે ગાય પોતાનું માથું

નમાર્ગ તેવો ઉપકાર માની કહેવા લાગી. હે દયાવાન હું મારા ગામનો રસ્તો ભુલી ગયેલું તો સિંહ તેની સાથે જઈ ગામનો રસ્તો બતાવ્યો. ગાય પોતાને ઘેર ગઈ, બચાને ચુબી ચારી દુધ પીવરાવી અને સ્નેહની દોરી કાપી તથા મનમાં વિચાર્યું કે મારી મા પછુ મારા નાનપણમાં મરી ગઈ હતી અને મને જે પાલણુદારે પાળી હતી તેજ તેની રક્ષા કરશે એમ મનને શાંત કરી પોતાના પાળકને કહેવા લાગી, કે દેવો બાપા મેં તમારી બાદશાહી સેવા આટલા દીવસ બોગવી હવે મને ખુશીથી આજ્ઞા આપો હું જાઉં છું.

શાહુકાર—હે ગાય ! આજ કેમ એમ ગભરાય છે તથા શું કહે છે, ક્યાં જાય છે, પાછી ક્યારે આવીશ.

ગાય—હે અન્નદાતા ! મેં મારા કરેલા કરાર પ્રમાણે સિંહને મારું ભક્ષણ કરાવવા જાઉં છું. આપની પાસેથી હમેશને માટે રાગ માગી તથા મારા બચાને તમને સોંપી જાઉં છું તેને સંભાળજો.

શાહુકાર—હે ગાય તું ઘણી મુરખ છે, કે તું એક વખત ચાલાકીથી કાળના મોઢામાંથી છટકી આવી અને પાછી કાળના મોઢામાં કેમ જાય છે ? સિંહની તાકાત નથી કે તને ઘરમાંથી ઉપાડી જાય બેસીકર રહે અને ઘરમાં આનંદથી ભોજ કરે.

ગાય—હું મારી ચાલાકીથી નથી આવી, માલીકની શાક્ષી તથા સિંહની રહેમથી તમને મોઢું બતાવવા આવી છું, પોતાનો કરાર તોડી દુન્યામાં કેટલું જીવવાનું છે. આપને દુધનો સ્વાસ્થ્ય છે જેથી આપની નજરમાં નથી આવતું કે મારો ધર્મ ચુકાવી તમારો પરલોક ભારે કરવા ચાહો છો. ચાલ રાખજો કે હું આપની આવી વાતોથી ન લલચાતાં મારા કરેલા કરાર પર જરૂર જઈશ. આ વાત બધાને ગામના રાજાએ સાંભળી કે ગામ પોતાના કરાર પ્રમાણે મોતના મોઢામાં જવાને તૈયાર થઈ છે ત્યારે ઉઘાડે પગે કુલના કાર લઈ કરાર કરવા આવ્યા, તો જેડું સાંભળ્યું હતું તેજુજ બેવામાં આવ્યું.

રાજા—હે દેવી ! જો તારા પ્રાણુ રહે અને તારું વચન પણ રહે અને તારો કાળ તારા જવાથી પહેલાં મરી જાય તો પછી તારા મનમાની પ્રેમ-નતા થાય કે નહિ. ગાય કહે કદી નહિ. હું ગજન કદી એમ થઈ શકે કે ? જેને મારા તથા મારા જગ્યાનાં લાલપર રહેમ કરી ભુખતું દુઃખ ઉઠાવ્યું અને પોતાના શુભ વિચારથી મારું ભક્ષ ન કર્યું અગર કરતે તો હું શું કરી શકતી. હું આવા ધોખાથી જીવવા માગતી નથી તેમજ પતો પણ નહિ દઈ નિશ્ચય કરજો કે જે મારા એક વખત ભલામાં છે તેના ભલામાં હું હજાર વાર છું. તે સાંભળી રાજા એકદમ ખુશી થયો અને ગાયને કુલોના દાર પહોંચાવ્યા અને કહ્યું હે ગાય ! તું કલ્પજી બીજ નક્કી ગાયો કરતાં હજાર દરજે ધન્ય છે. ગાયના જવાથી ગામના બધા માણસો રામબાણુ પ્રેમ જણાવવા લાગ્યા, થોડે છેટે ગયા, તો ગાયે વિચાર્યું કે આ બહુ ખોટું થયું, અને બધાને પાછા વાળવા બેઠાં. તે કહેવા લાગી

ગાય—હે ગામના રહીશો, મારાપર કૃપા કરી પાછા ગામમાં જાઓ. નહિ તો મારાપર રહેમ કરવાવાળો (સિંહ) તમને બેઠું એમ જાણશે કે મને મારી નાખવા પોતાની ફાજ લઈ આવે છે. એવી બીકથી નાસી જશે અને તેના ભુખ્યા રહેવાથી મારો લોક લાથા પરલોક નષ્ટ થઈ જશે. ત્યારે તો બધાએ પોતાનું માથું નમાવી જય જયકાર ખોલાવ્યા. અને કહ્યું હે દેવી તને ધન્ય છે, ધન્ય છે, ધન્ય છે, કે તારા કરાર માટે માથું દેવા જાય છે. પિત્તાર હોજો અમારા મનુષ્ય જન્મ ઉપર, જે અમોએ પરમપીતા પાસે કરેલા કરારને ભુલી ગયા છીએ જેથી કાંઈ દેશસેના નથી કરતા, હાથ અમારી ભારતવાસી વીરવાઓ રીખાય છે, ગાયો મારી જાય છે, લીખારી વધતા જાય છે, મોટાં મોટાં ધર્મસ્થાન બરબાદ થતા જાય છે, અમીર, મરીખ રાજા, મહારાજા હિન્દુ ધર્મની

મહામતીપર હિન્દુ તીર્થોનાં રંગ પળ પગમાં બગરના બળ છે. ભારતમાં હિન્દુ સંસ્થાઓ કેટલીક ઉભી થઇ છે પણ તેથી કાંઇ ફાયદો જોવામાં નથી આવ્યો. થાણું ધર્માંકિ ધન સ્વાર્થીઓના હાથમાં જાયજ. હે ગાય ! તને આ જન્મમાં ધન્ય છે, અમે પરમપીતાના કરારને ન માનવાથી નાના પ્રકારના દુઃખભોગવીએ છીએ. ગાય બધાનો શુદ્ધ ભાવ જોઇ આશીશ દેવા લાગી કે જાઓ તમારા ધર્મની ધજા ઉપાડનારને પરમાત્મા તાકાત આપે અને તમારા ધર્મ કર્મપર પ્રીતી રહે. આટલા આશીરવાદ લઇને ગામવાગાઓએ માથા નમાવ્યા અને પગ પાછા હઠાવ્યા તથા ગાય પોતાના ધર્મને નિભાવવા માટે ખુશીથી ગઇ. તો સિંહે માયને પાછી આવતી જોઇને કહ્યું આને પણ ધન્ય છે. હવે હું શું કરું, બુખ પણ લાગી છે, આવા સત્યવક્તા પ્રાણી ન શીકાર કરવો એ પણ મોટું પાપ છે. સિંહ આ વિચારમાંજ હતો તેવામાં ગાયે આવીને તેના પાસે પોતાનું માથું નમાવ્યું, અને કહ્યું હે દયાવાન ! તમે મારા વાસ્તે બુખનું પરમ દુઃખ ઉઠાવ્યું, જેને માટે હું શરમીદી છું, હવે તું જલદી મારું લક્ષણ કરી મારી છાંદગી સફળ કર, હું દરેકરીતે પ્રસન્નતાથી તારી પાસે ઉભી છું.

સિંહ—જેને વાસ્તે તું અહીંથી ગઇ હતી તેની પાસેથી શું લાવી ? જો ન ત્યાંથી કાંઇ તને હાથ આવ્યું, ન તો ત્યાંથી તારા પ્રાણ બચ્યા, અગર આવી પ્રીતી તારા પેદા કરનાર લગવાનના ચરણમાં લગાવતી, તો શું તારી ઉમેદની હોડી કીનારે ન પહોંચતી ?

ગાય—હે પરમ જ્ઞાનવાન ! મારી માતૃ પરમ પ્રીતીને લીધે, જો આપ આજ્ઞા ન દેત તો મારાપર આપનો કેર થાત. એક દીવસ બચ્યાની જન્મ થયો અને બીજેજ દીવસે તમારી પાસે આવી છું. હું દયાળુ તમારી દયાથી હું મારું પણ નીભાવી પાછી આવી જેનાપર આપની દયાનો સુરજ અને મારા પ્રાણ નીભાવવા તી કીર્તિના નિર્ભય યજ્ઞ દુન્યામાં ચળકતો રહેશે. ગાયની આ વાત

સિંહથી થતી હતી ત્યારે આકાશમાંથી અમૃતનો વર્ષાદ થયો. અને વિષ્ણુના ગણ સિંહને પ્રેમથી વિમાનમાં લઈ જવા માટે આવ્યા અને કહ્યું હે ભાગ્યવાન ! આ વીમાનમાં બેસ નતે ભગવાનના દર્શન કરાવીએ. સિંહ—રામ રામ, આમાં બેસવા જેવી મારી કરણી નથી અને ભગવાનના દર્શનને લાયક નથી. ત્યારે તો ગણોએ કહ્યું હે ધીરજવાન ! તું આમાં બેસવાને લાયક છો તથા ભગવત દર્શનનો અધીકારી છો કે પંડતી ભુખના દુઃખને સહન કરી ગાયને દયા-લાવથી ઉપદેશ કરી રહ્યો છો.

સિંહ—હાય, મેં હજારો પ્રાર્થાઓને વિના કારણ ફાડી ખાધા છે અને જરા પણ રહેમ રાખી નથી તો આ ગાયને મારવામાં દીક્ષ કરી તેમાં શું ? અગર જો હું વીમાનમાં બેસવા લાયક હોઉં તો ગાય કેમ નહિ ? ત્યારે તો ગણ તન્નજ્ઞ ભગવાનના દરબારમાં માછા ગયા અને ભગવાનને કહ્યું કે સિંહ ગાયને સાથે લાવવા કહેછે.

વિષ્ણુ—હું ગણા ! સિંહ એક ગાયને લાવવા કહે છે પણ ગાયનું આખું ગામ આવવાને હકદાર છે એટલું કહી ભગવાન શંખ, ચક્ર, ગદા તથા પદમ ધારણ કરી, વીમાનમાં બેસી ત્યાં આવ્યા અને દર્શન દઈ બન્નેને સ્વર્ગનો અધીકારી બનાવ્યા અને સિંહ તથા ગાયને ધન્યવાદ આપ્યા. આટલી વાત કરી

સતવન્તી—હે સ્વામી ! હરીના ગુણ અને ભગાવતોની ભક્તિના મહીમાને પ્રતાપ મોટામાં મોટો છે, કે જેને ભગવાની માયા બનાવી છે, જે ધાંચવાથી માત્રમ પડે છે કે નિર્ધનતાથી પણ કરવાવાળાએ હદ કરી બનાવ્યું છે. હું સ્વામી, હવે તમે બધીરીતે શુભકર્મોના પ્રીતીવાન થયા છો હવે આપણે એક પુણ્ય અહસ્થાશ્રમ પર આપણો લોક પરત્તક સુધારીએ. અને સિંધ નીવાસીઓના હકમાં આવા બનવા પરમેશ્વરની પ્રાર્થના કરીએ. આટલું કહીને એકે આનંદપુર્વક અહસ્થાશ્રમને મોટા માની પોતાનો લોકીક પર-

લોકાદિ ધર્મ સારી રીતે ગ્રંથાગ્રવા લાગ્યા. અને વેદશાસ્ત્રની આજ્ઞા પ્રમાણે પોતાના ગૃહસ્થાશ્રમને નિભાવવા લાગ્યા, જેથી લગવાને તને એક કાંતીવાન દાકરો આપ્યો, જેનું નામ નારાયણ રાખવામાં આવ્યું. અને બંનેની મનોકામનાઓ પુરી કરી. થોડા દીવસ બાદ જ્યારે તેની માતા ગુજરી ગઈ ત્યારે સજ્જન અને તેની સ્ત્રી સતવન્તી પોતાના માઆપના પુત્ર (હાડકાં) લઈ હરિદ્વાર ગયા, હરિદ્વારમાં લોકોને બદ્રીનારાયણની યાત્રા કરવા વાસ્તે જતાં જોઈ આ લોકોને પણ બદ્રીનારાયણના દર્શન કરવા ઇચ્છા થઈ અને તેઓ પણ પુત્ર બેટનો સામાન લઈ જવા વાસ્તે તૈયાર થયા અને હારદ્વારથી લાકડી લઈ વીઢાય થયાં અને બે બે, ચાર ચાર ગાઉની સફર શરૂ કરી, અને સારામાં સારી એકાંત જગ્યામાં બેસતાં બેઠાં, ગીતા રામાયણ, ભાગવત, વક્રાગ્ય શાસ્ત્રના પાઠ કરી લાજ લેવા લાગ્યા, જન્મ કે યાત્રાવાળાને ધર્મ થાય છે. ચાર પાંચ મહીનામાં પહોંચી ગયા અને મનોદર બદ્રીનારાયણના કલ્યાણ-કારક દર્શન કર્યા તથા પોતાનો સફળ જન્મ માનવા લાગ્યા. અને જેવા તંદુરસ્ત શરીરે ગયા હતા તેથી બમણાં શરીરે પાછાં ઘેર આવ્યા. (અને બાકીના બે મહીનામાં જઈ પાછા આવનારાના બચાવક નકશા દેખાવા લાગ્યા એટલે કે કોઈ તો સુજેલા પગથી ભ્રમ મારે છે, કોઈ દુટેલી કમરથી તડકડી રહ્યા છે, કોઈ કોઈ તો જલહી પાછા આવવાથી એકદમ હવે પાણીના બદલવાથી પ્રાણ બાદ બેઠા છે.) સજ્જન તથા સતવન્તી પ્રેમપુર્વક ઘેર પહોંચ્યા પછી દરેકને સત્ય ઉપદેશ દેવા લાગ્યા કે સાધવો સાંભળો :—

“ચાર કોસપર ચૈત્ર ચએના પાંચ કોસપર રોડી,

આઠ કોસપર ડેરા ડન્ડા તાકી ગર્દન મોડી.”

એટલે ચાલતાં ચાલતાં એકદમ કોઈ જગ્યાએ પાણી પીવું નહિ ત્રાસી બોજન ખાવું નહિ, અગ્નિપ્રસ્થને થોડે એસવા દેવો નહિ,

ભગવત ભજન માર્ગમાં છોડવું નહિ, ધરવાળાની ઉદાસીમાં એકદમ દોડીને મળવું નહિ, આમ ન કરવાથી કાઠરીતે જીવ નહિ ખાઓ. આવીરીતે વર્તવાથી કાઠજાતનું શરીરને નુક ન નહિ થાય

વાંચક માતાઓ બહેનો! અને ભાઈઓ! મંસારમાં લાયક થી લાયક અને અધીકથી અધીક કહેવાવાળા ઘણા પડ્યા છે અને સારામાં સારી નોવેલ તથા મનોહર હીતઉપદેશ પુસ્તકો છાપેલા લખ્યા પડ્યા છે, જેમાં બેઢખી ચાલની વાર્તાઓ પણ મોજુદ છે. તેમાં કાંઈ કાંઈ એવી પણ ચોપડી છે કે જે તમને ન જાણવાવાળા માર્ગની તરફ ખેંચી જાય છે જેથી મેં આ સતવન્તી ચરિત્ર (લેખ) પ્યારી માતાઓ અને વહાલી બહેનોના વાસ્તે તથા શેઠ શાહુદારને સત્ય માર્ગપર ચલાવવાની ખાતર પ્રકાશ કર્યું છે તથા સમયાનુસાર કહેવામાં અમારી તરફથી કાંઈ પણ કમર બાકી નથી રાખી. અને આશા છે કે અમારા આ લેખપર ધ્યાન દેશે તો જરૂર લાભ મેળવશે. હું વહાલી બહેનો જેમ અમારા લોકોનું કહેવું ધર્મ છે. તેમ તમારે માનવું એ પણ પરમ ધર્મ છે. અને આગળ આ લેખથી લાભ મેળવવો ન મેળવવો તે આપની મરજી. સતવન્તીકી ચારતા પઢે સુને ચિત્ત લા, જાયે વીચ વૈકુંઠ દે ઉચી પદવી પા; જીચી પન્વી પા કરે નહિ કેર જુરાઈ, મીલે આપસે આપ હીંદકા ભાઈ ભાઈ.—

દરેક ઘરમાં સતવન્તી હોય એ સુખદાયક છે, દરેક વાચનારને ફળદાયક છે, વાંચવાવાળાને સો ગણું, સાંભળવાવાળાને હજારગણું, સંભળાવવાવાળાને લાખગણું, પ્રચાર કરવાવાળાને કોડગણું, તથા સતવન્તીપર છિદ્ર કાઢવાવાળાને પોતાની ભુદ્ધિથી અનંતગણું ફળ મળશે કરવાવાળાને માટે આ દરેકરીને સહેજ છે, ન કરવાવાળાને માટે સતવન્તીને લેખ તોફાન છે. કેમકે સમ્યાઈનું મેદાન છે.

સમ્ય બરોબર તપ નહિ, જુક બરોબર પાપ;

જુક જુક જીમ જા બડે, તાકા બદ પરતા.

લાઇઓ! પાખંડ ખંડન વાંચવાવાળા કદી નક્કી રસાયણીથી છેતરાશે નહિ. પોતાના નામી મંદીરોની બરબાદી નહિ ધ્રુષ્ટે, સાચા સાધુ બ્રાહ્મણની સેવા કરવામાં મોં નહિ ફેરવે. જ્યારે હું કરાંચીના સ્વામીનારાયણના મંદીરને જોઈછું, તો મને સમજ નથી પડતી કે તેના મહંતજી શું કરે છે? અને તેના ધનવાન મુખીલાંક શું કરે છે? તેનો પણ પતો લાગતો નથી. જેમાં કોઇ અભ્યાગતની અન્નથી સેવા થતી નથી કે કોઇ અભ્યાગતને રહેવા મકાન પણ મળતું નથી. મિત્રો! આટલા મોટા બંદર પર આવડું મોટું મંદિર પોતાની આમત્રાનીથી સાધુ બ્રાહ્મણ તો શું પણ બીજા લાભો ગરીબ ગ્રહસ્થીઓને પણ પાળી શકે છે પણ ક્યાં? કોઇ પુછવાવાળું હોય તોને. આવડા મોટા મંદિરના આ દાલ છે તો નાનાના પરમેશ્વર ધણી. પણ હવે ધર્માર્થ સંસ્થાઓથી ગાફલ રહેતું હીક નહિ. શેઠ શેઠાણીના વાંચવાવાળા પુરણ ગ્રંથસ્થ થઇ નામ કાઢશે. સતવન્તીના વાંચવાવાળા સનવન્તી રૂપ થઈ જશે.

દુકમાં કેહેવાનું હવે એ છે કે દાદીવાળા (જુઢા) અને પાંચડી વાળા (જુવાનો) તો જોર કરી કરી પોતાની હિંમતને દારી ગયા છે. હવે હે પ્યારી બહેનો તમેજ દેશહિન્નતિ માટે પોતાના સંતાનોને સારી કેળવણી આપી તમારા પોતાના દેશને સારામાં સારી સ્થિતિમાં લાવવાને શીરનોડ પ્રયત્ન કરી બતાવો. જેથી તમારા દેશનું કલ્યાણ થાય. (કેમકે આ તમારા શેઠ શાહુકારોની ગેરબન્સાધી છે.) જુઓ! મને પરમાર્થિક મદદ વાસ્તે હરિદ્વારથી કરાંચીમાં આવતા લગભગ બે વરસ થઇ ગયાં તથા મેં સેંદરો લેખ છપાવ્યા, તથા મારા અહીં કરાંચીમાં આવવાથી ત્યાં ગંગાજીમાં પાણીનું પુર આવવાથી ગંગા લંગરને ઘણું નુકશાન ખમવું પડ્યું છે. જેના પર પણ કોઇ ધર્માબીમાનીએ મારા લેખો પર જરા પણ ખ્યાન ન આપ્યું. એટલા માટે પુરૂષો જેવા ધરમાં આર્યા રાજના

(૫૯)

નુકશાનીના અગર તમને અંભળાવે છે તેથી તમારે પણ તેમને
આ પરમાર્થ તથા ધર્મ કર્મ વાસ્તે જરૂર પ્રેરણા કરવી જોઈએ.
આ અન્નક્ષેત્ર તથા ધર્માદિ ઇરૂપીતાલ વાસ્તે પણ જરૂર ધ્યાન
દેવરાવવું જોઈએ. જેને માટે મેં પંજાબ નેશનલ બેંક કરાચીમાં
પબ્લીક ગંગાલંગરના ફંડનો હીસાબ ખોલી રાખ્યો છે જેમાં આપ
રૂકમ આપી ખીબધી અપાવવા જાણદી યત્ન કરો.

ભજન.

જેસી કરની વૈસી ભરની શીર કેસા અરમાન રે મન. જેસી કરની ૦
કરનીને હનુ લંકે જલાઇ, જળ રાવણને સિયા ચુરાઇ,
કરની કરી વિભીષણ ભાઇ, ગિરયો શંખ હરિ આન રે ૦
ફોરન ઉડ સજીવન લાએ, સગરા પર્વત હાથ ઉડાએ,
ભરત લાલ કે બલ અજમાએ, મારા ખેંચ કે બાણ રે ૦
અહિરાવણ ને રૂપ બતાયા, રામ લખન પાતાલ લે ધાયા
હનુમાન કન્ધે ધર ધાયા, બડા બલિ બલવાન રે ૦
કરની સે નન્દ પુત્ર કહાએ, માત જસોધા ગોદ ખિલાએ
કરની સે હરનાકશ રાયે, તોડ દિયા અભીમાન રે ૦
કરની કરી હરિચન્દ રાજે, જિનકે બજે થે ચહુ દાશ બાજે
કયા કયા રંગ બિધના ને સાજે, છોડા ધર્મ નિશાન રે ૦
ધર્મ મોરખજ રખ દિખાયા, આરા અપને સીસ ધરાયા
હરગિજ ખોફ જરા ન ખાયા, ચઢ ગયે પુરૂષ વીમાન રે ૦
ધસી તરહ તુમ કર દીખલાએ ધર્મ કી ખાતર પ્રેમ દીખાંવા
ગર્ભ જીન વિચ કદી ન આવો સુતો સકલ દેહાન રે ૦
હકીકતરાય ને ધર્મ નિજાયા ધર્મ કી ખાતર સીસ કટાયા
અકબર શાહ ઇન્સાફ દિખાયા ડોબે બેડે દરબાન રે ૦
પ્રહલાદ ભક્તને ધર્મ બિચારા, પિતા બાંધ પર્વત સે ડારા
અગ્નિમેં નરસિંહ રખવાળા માંગ લીધા વરદાન રે ૦

કરની કરો તાં નેક કહાવો બહી કરો તાં બુરે સદાઓ
કહે કકીર હર કે ગુણુ ગાઓ કરની કરત જહાન રે.

“અનંતમ બિન્તીપર કરો જરા માર તુંમ ધ્યાન,
ઈસ સાગર સંસારમેં ભલી કરે ભગવાન.”

(હર હિન્દુ જાતિનો ઇન્સાફ કરવાવાળા) હવે તમેજ પોતાના
કર્મથી બતાવો કે મેં આ પરમાર્થની મદદ વાસ્તે મારા તરફથી
મારા પુરુષાર્થમાં શું કસર બાકી રાખી છે. એવીરીતે તમે પણ
જો પોતાનો હક અદા કરવા ચાહો તો શું નહિ કરી શકો ?
(સારીરીતે કરી શકો છો).

જુઓ ! સંસારમાં જો એકરાર વાસ્તે તમે શરીર ધારણ કર્યું
છે તે એકરાર પુરો કરવા શીરતોડ યત્ન કરો તથા કૈાઈ ભલાઈ
કરવામાં પણ તેના ફળની કદી આશા ન કરો. તેમ એવું ન થાય
કે “સેવા થોડી, માંગન બહુના”. એટલા વાસ્તે હે ભાઈઓ હવે
પરઉપકાર કરી, દુન્યામાં વીર વિક્રમ કરેવાઓ નહિતર તમારી
નબળાઈપર કુટલ ધડાની માફક વખત પસાર થતો ચાલ્યો જાય
છે તથા જુઓ, કાળકાળે મેલદ્રેનની વાસણ કેવી જોરથી ફુંકાઈ
રહી છે તથા રાત દીવસ દ્રેનો ભરી ભરી મુસાફર મંજલ દર
મંજલ પહોંચી રહ્યા છે, અને જુઓ પોતપોતાનો આમાન લઈ
હવાબંદરવાળા પારસીની માફક મોટર લારી વીક્ટોરીયામાં ચડવા
વાસ્તે આપ્યા આવે છે તથા દુન્યવી સ્ટેશનના પ્લેટફોર્મ ધડી ધડી
ભરાતા તથા ફરી ખાલી થતા બધાની નજરે પડે છે. કહો તમારી
પુણ્ય પાપની હેન્ડમેગ તમારી સાથે ચાલવાળી ક્યાં પડી છે.
(હે વહાલાઓ દુન્યામાં બહુ કરવાવાળાની પાસે પડી છે.) મને
તો માગે છે કે તમારી તેનાથી જુદીજ દેશનની કર્મમેગ છે. હીક
હીક આ જુઓ કાળે બધી દ્રેનને ફુંક મારી દોધી, ગાર્ડે સીડી
છોડી દોધી તથા ધંડી વાગવાની છે, હવે જલદીથી પરઉપકારીક
સીડી લઈ લ્યો, કે જેનાથી આ રામગારી મેલથી પ્રહલાદપુરીના

રસ્તાથી ગંગાજી સ્ટેશન પર ઉતરી સ્વર્ગધામ પુરી પહોંચી શકે. કેમકે જીએ આ આત્મિક ગાડી છે, જે કે જલદી છુટવાવાળી છે એટલા માટે દરેકે પોતપોતાના પરઉપકારીક કર્મો કરી તથા બેસતાં ઉઠતાં દરેકે વખતે આપણા પેદા કરનારને યાદ કરી, તેના ચર-જીમા સાચા દીક્ષ તથા શુભ ભાવથી માથું નમાવે અને દુન્યાના એશારામમાં ભુલ ખાઈ તેને કદી નહિ વીસતા.

વહાલા મિત્રો! હવે હું તમારા લોકોથી પ્રાર્થનાપૂર્વક એ પુછું કે શું ગાય માતાને ભુખી રાખી ગલી તથા બગરના ધક્કા ખવરાવવા એ તમારો ધર્મ છે? અથવા કોઈ બદ્યાલથી વિધવાઓને વધારવી અથવા તેનો જીરીરીતથી તીરસ્કાર કરવો એ તમારું પિતૃ કર્મ છે, અથવા તમારા શુભ સંતાન દીકરા તથા દીકરીઓને આપણી માતૃભાષાની જગ્યાએ કોઈ બીજી ભાષા જે ધર્મ, કર્મ અને શરમથી દુર ભગાવવાવાળી છે, તે કદી કલ્યાણ કારક થઈ શકે છે? (કદી નહિ) એટલા માટે હવે આવી હાલત પર વીજળીના અજવાળામાં મોજ લુંટવી, મોટરને ઝડપથી ચલાવવી એ તમેને કેમ ભલું દેખાય છે તેની ખબર નથી પડતી. અને નહિ ખબર કે, સારું ખાવું, સારી સલાહ, સારી સોજન, સત્ય ધર્મના વ્યવહાર કરવા આપને શામાટે ભલું નથી જણાતું. વાહ વાહ હિન્દુ કલાવનારા હિન્દુ ભાઈઓ! મતલબી સેવા પુજ્યથી ઇશ્વરી કૃપા માગવી એ ક્યાં સુધી આપના ખ્યાલમાં ઠીક રહેશે? શુભ અશુભ ભાવનાનું ફળ દેવાવાળો સૂખીકર્તા હાંચીઓ નથી. નિત્યકર્મ, નિસ્કામ એ જીવનના કર્મ કહેવાય છે, જેનાથી હવે જંચું બચ છે કે દયા ધર્મના ટેલીફોન પર બીવાવાળા પોતે પોતાના ખડાવગરના હુન્નરો પર આથી બીકમાં માની રહ્યા છે. ગંગા યમુના અથાગ પ્રવાહ આ સાગરમાં વહીને આવી મળ્યા છે, જેના કીનારા પર રહેવાવાળા દેશો તોળા થઈ ગયા છે, જે અમારા કોઈ

પુન્યના પ્રતાપથી સમુદ્ભવે ઉછળવા નથી દેતા, પણ એટલું જાણે છે કે જે દીવસે જરા પુન્યથી પાપ વધ્યું તો ચુપચાપજ દેશી કરમ અને બુલેલાક્ષના કોપથી કરાંચી બંદરના સુંદર નકશાને પલ્લમાં દરીયાલાલ પોતાના સુભાવના મોજાંથી ન ખબર કે બીયામણો નકશા દેખાડી બતાવશે. હું પ્યારા મિત્રો યાદ રાખજો કે જ્યાંસુધી આ લેખોપર તન, મન, ધનથી ધ્યાન નહિ કરો તો હિન્દુ જાતી નામનું વહાણ સંસાર સાગરમાં બે ધાર્મિક ખલાસીઓના પ્રતાપથી આવીરીત બધાની નજરે જાત જતામાં જરૂર એક દીવસ દગો દઇ જશે. એટલા માટે તમારે જાણવું જોઇએ કે, હવાબંદરવાળા પારસી, ધર્મશાળાવાળા સરદાર, હંમેશાં સાધુઓને દુધ પીવરાવવા વાળા યાદવ ગણેશ જેડીયા બગર, અને રોજ લાડુ ખવરાવવા વાળા શીવજી ભગત રણુછોડ લાઇન, તથા ચંદુ હલવાઇની પ્રત્યક્ષ દેખાય તેવી લીલા. જુડી પ્રીતના પાછલા નાટકપર કોઇ સારું કામ કરી ધર્મ હાંસલ કરી અમુલ્ય લાલ ઉઠાવો.

(હું હિન્દુ ધર્મના સાધુ, બ્રાહ્મણ તથા ગૌરલોકો) હું સ્વાર્થી નથી. ફીક, અગર હું બુલથી તમારા સિંધ દેશમાં પરમાર્થને માટે આવી ચુક્યા અને સેંકડો લેખ છપાવી નુકશાની પણ ભોગવી ચુક્યો છું તો આપની પણ ફરજ છે કે આપનો દયાળુ હાથ લાંબો કરી દાનેશ્વરીમાં નામ ખપાવો. અથવા બે વરસ વારને જ્યાં સુધી કે મેરૂની હવા બંધ ન થઇ જાય, દરેક ધર્મકાર્યોથી હાથ રોકો, કેમકે આમ આપને લાયક નહીં કે એકપર તો દાનનો વર્ષાદ વરસાવો બીજાપર છંદનો કોપ. ખબર નહીં કે આવી બેઠબી દાનની રીત તમોને કોણે શીખવી.

હું તો મારા પુરુષાર્થપર પોકો વિશ્વાસ રાખી આમી કરી બેઠો છું, કે જરૂર એક દીવસ ભગવત આ ધર્મકાર્યને વારને સિન્ધી શંક શાહુદારના દીવસમાં આ મુઠી ધરતીપર રહેમનો વરસાદ જરૂર

વરસાવશે, અગર આટલેથી પણ કોઈને રહેમનો વિચાર નહિ આવે તો એમ માનવામાં આવશે કે આવડા મોટા કરાંચી બંદર પર વીલાયતી ધંધાથી પેટ ભરવાવાળા શેઠ શાહુકારોમાં આ દુરથી આવવાવાળા પરમાર્થી મહામુખ છે.

હે ધર્મવીરો! અગર તમારા ધોખાબાજીની હંના હટકીથી સાચા સંશયમાં હો તો નિશ્ચય કરો કે બધા સચાલી પણ એક સરખા નથી હોઈ શકતા અને હું તમારાથી તો શું પણ પરમાત્માથી પણ દેશના ભક્ત સીવાય બીજી ચાહના નથી રાખતો. આ મદદ તો શ્રી ગંગાજીના કીનારા પર આપના બનાવેલા ધર્મચરખામાં જોઈએ છીએ. કે જે તમારા દેશબંધુ યાત્રાળુઓને કામમાં આવશે. જેનાથી આ ફકીરના પબ્લીક ગંગા લંગરથી માત્ર સેવા બળવવાનું હીત છે. જેમાં આવવા બળવાવાળા સાચા મહાત્મા તથા ચારે તરફના, ચારે વર્ણના માણસો વીના તકલીફે, વગર ભાડે મન માન્યો આરામ મેળવે છે. જે કે ગંગાજીના પુરથી ૨૫ ફુટ પાણીની ટક્કરથી બચ્યું, જે ગંગા લંગરની હજી દોઢ મંજલ બનાવવી બાકી રહી છે અને રૂપિયા ન હોવાથી અધુરી પડી છે તથા અન્ન ક્ષેત્ર પણ ઘણું દેવું થઈ જવાના કારણે બધ છે. આ લંગરમાં પચાસ હજાર રૂપિયાની મદદ પહોંચાંજ પંબળવાળા કરી ચુક્યા છે.

અગર બીજા ધર્મસ્થાનોની માફક આ પણ જડ મુળથી ઉખડી ગંગાજીના પ્રવાહમાં તણાઈ ગયું હોત, તો હું આપની કૃપાળુતા અને દયાળુતાને ધન્યવાદ દેતો આ રાક્ષસી ધરતી પર આપને મદદ રૂપી કષ્ટ કદી ન દેત. પણ આ તો જેવું તેવું જ છે, તો જ ધર્મની દરેલી કોડીને ચલાવવામાં અને તેના ઉપર ચડેલા બોળને હિતારી જાહેર પ્રજાની ખાતર ચલાવવા મારો તથા આપનો પરમ ધર્મ છે. જે હિન્દુ શેઠ શાહુકારને પોતાના નવામાં નવા લેખો પર ખ્યાત અમાવી કેવળ આપ પણ આ ધર્મકાર્યને વાસ્તે શીરતોડ ચતન કરી

વધ્યા છે. અને અહીંની દાનની પદ્ધતીને જોઈ, બગલમાં નકશો દેખાવી સવાર સાંજ આપણે કાના દર્શન કરતાં ઘણા અચળ થાય છે.

હે હિન્દુ બાઈઓ! અગર ગંગા કાનારે ઋષિકેશ રોડપર ધર્માર્થ ઇસ્પીતાલ, અન્નક્ષેત્ર, શાઈમિરી તથા ધર્મપ્રચાર જ્ઞારી રહેશે તો નામ પગલીકનું છે અને અગર જે પુરવથી ચાલતું કામ બંધ થઈ જશે તો બદનામી પણ પગલીકની થશે તેમાં બાવા ને શું પડી છે. સેવકનો તો કેવળ પ્રવચન છે. અગર કોઈ શ્રદ્ધાવાન ધર્મપ્રિયની ઇચ્છા હોય તો આ કામ પોતાના હાથમાં લઈ લે તો મારો (બાવાનો) પ્રાણ છુટે, અગર એમ નહિ તો આ કામને ધનની સહાયતાથી ચાલુ કરે. જીવે મારો તથા આપનો ગંગા યાત્રાળુઓની સેવા કરવામાં પરમ ધર્મ છે. આ કારણે હરિદ્વાર થી ચાલીને કરાચી સુધી હજારો માઇલની યાત્રા કરી બે વરસ થયાં અહીં આવી બેઠો છું, પણ અફસોસ કે આટલા આટલા મોટા નામી ધરમાતમા કહેવાના હિન્દુ શેઠ શાહુકારોમાંથી કાંઈના હોલમાં આ પરમાર્થપર ઉપકારને વાસ્તે રહેમ ન આવી, એટલા માટે હે મિત્રો આ તનનોડ ફકીરને વાસ્તે તેના પ્રવચનપર જરૂર ધ્યાન કરો.

ફકીરને પોતાના વાસ્તે ધનની ઇચ્છા નથી, પરંતુ કામ ધણી દીવસ રોકવું પણ સહન થઈ શકતું નથી, અને ખાલી પાંછું જીવું એ આપને માટે યોગ્ય નથી, એટલા માટે પોતપોતાના દાનની માત્રાને જેમ યોગ્ય લાગે તેમ એક જગ્યાએ એકઠી કરીને બેશક બધું કામ તમારી મારફત કરાવો અને કરેલા દાનની બહાર જોઈને દાન કરવાની વીધી શીખો. મંદીની બજારમાં ખાત્રી બેઠાં ધર્મનો સફો કરો, તો તેજ આપોઆપ દર્શન દેશે અને જરૂર તમારો નજર નીકળશે. બેશક તંબાર નકવાને જીઓ અને બધીરીતે તમારી ખાત્રી કરો. બનેલી જગ્યા અને ચાલુ કામ જેને પ્રેમ હોય તે પોતાના હાથમાં લઈ લ્યો અને ગંગા તટપર જતી સેવાથી લોક તથા પરજોઈ બનેને સુખારો.

સાધુ સંવત મીસ્ત્રી શીવજી ગણેશ શર્મા પુત્ર જન્મના પાપથી
 પોતાના પુત્રાન પુત્રનું મરણ જોયું છે, જેની ઉદાસી તેના ઉપર
 તથા તેના આગખીતા અને સંબંધીઓના દીનમા જવાબ રહી છે.
 આ બાબતમાં અમે ભગત શીવજીભાઈને ધીરજ આપીએ છીએ.
 અને નવજીવાન સ્વર્ગવાસીના હકમાં, પરમાત્માના દરબારમાં તેના
 આત્માની શાન્તિ થાય એવી પ્રાર્થના કરીએ છીએ. અને મરહુમના
 બાળપુત્રને ઇશ્વર દીર્ઘાયુષી અનાવે એવું પ્રાર્થનું છીએ અને
 ભગત શીવજીભાઈને ગંગા કીનારે પરઉપકારીક કાર્યને વાસ્તુ યાદ
 આપીએ છીએ કે અગર ગંગા કીનારે ક્ષાત્રજીના નીમીને અન્નક્ષેત્ર
 અથવા ધર્મઠિ ઇસ્પીતાલ અગર ધર્મશાળામાં એકાદ ધર્માદિ મકાન
 ગંગા યાત્રાળુઓના આરામને વાસ્તે બાંધવામાં આવે તો કેવું સારું
 મને કરાચીમાં આ પરમાર્થી કામને વાસ્તે આવવાને ઘણો વખત
 થઈ ગયો છે. ધર્મપુત્રના વિયોગની ઉદાસીમાં અગર આ યજ્ઞના
 ભાગીદાર થાય તો શુ મોટી વાત છે ? હું નથી જાણતો કે શીવજી
 ગણેશ નામ રાખીને આ ઘેર આવેલી ગયાથી કેમ કરે ? કરાચીમાં
 પુન્ય કરવા કરતા ગંગા કીનાર અન્નક્ષેત્રમાં પુન્ય કરવામાં હમર
 ગણુ ફળ મળે છે. શીવજી ગણેશ વિચાર કરે તો આ ઘણુંજ
 કોમતી મોકા છે. હું ખાત્રીથી કહુ છું કે આવા સારા મોકા કદી
 નહિ મળશે. કરવાનું શુ છે ? સ્વર્ગવાસીના ભાગને કાઢવાનો છે.
 કહીર તો બાપુ બેટાના પરલોકીક ભક્તિ વાસ્તે જોર કરી રહ્યો છે.
 તો જે કરવાનો ઇરાદો હોય તે જલદી કરે. તો ગંગાજીના આવતા
 હજીના મેળાપર સ્વર્ગવાસીના પુન્યનું નીશાન કરાચીના યાત્રાળુઓને
 અમકતું જોવામાં આવે. હવે ભગતજીએ માળા ફેરવવામાં તથા
 સુધાત્રે દાન કરવામાં પોતાના મનને પરોવવું જોઈએ. આથી
 બીજી સારી સલાહ સ્વર્ગવાસીના હકમાં શું આપુ ? જેના ઘરપર
 ધાર્મિક દલાલ આવી જોર દબ રહ્યા હોય તેનાપર ઇન્સાફ કરવા
 એ ભગતજીની મરજી ઉપર છે. હું ફરીને મારી અરજ અદા કરું છું.

Public Ganga Langer at Hardwar.

AN APPEAL FOR FUNDS.

I am entrusted with the management of "The Public Ganga Langer at Hardwar", an institution meant for the benefit of pilgrims. Hitherto pilgrims experienced great deal of inconvenience and had to search out houses at a great expense and trouble. To do away with this long left difficulty the management of the institution purchased a site. Many generous people donated large sums and the construction work was at once taken in hand. So far, about Rs. 50,000 have been spent, but owing to want of funds the work of construction has been at a stand still since one year. About Rs 10,000 are, still required for completion of the building. The building when completed will be a boon to all pilgrims. It is further proposed to attach a charitable dispensary to the institution. The people of Sind are well known for their generosity and liberality. I am here amongst them since the last two years, and have distributed pamphlets broadcast drawing their attention to the same. So far my appeal seems to have fallen on deaf ears. It is a public object for public good and I can give them any assurance they like. I request charitable and philanthropic people of all communities and specially of the Hindu community, to realize their duty by subscribing liberally.

BAYA RAMRATTO,

Manager & Proprietor

PUBLIC GANGA LANGER HARDWAR,

Khodi Garden, Nanik Darbar, Karachi.

